

PŮSOBENÍ DĚTSKÉHO PĚVECKÉHO SOUBORU NA MATEŘSKÉ ŠKOLE.

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: Ladislava Sehnoutková
Vedoucí práce: MgA. Zuzana Bubeníčková

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ladislava Sehnoutková**
Osobní číslo: **P11000386**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Působení dětského pěveckého souboru na mateřské škole.**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Vypracovat vlastní metodický postup pro práci pěveckého souboru s následnou přípravou veřejného vystoupení.

Požadavky:

Průběžná práce v pěveckém sboru se skupinou 25 dětí nejméně po dobu 3 měsíců na základě vytvořeného programu.

Pomocí pozorování vyhodnotit úroveň pěveckých dovedností předškolních dětí po realizaci veřejného vystoupení.

Metody:

Pozorování, reflexe jednotlivých činností

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

RAKOVÁ, Milena, Ljuba ŠTÍPLOVÁ a Alena TICHÁ. Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 178 s. ISBN 978-80-7367-543-1.

TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 148 s. ISBN 80-717-8916-X.

D'ANDREA, Floriana. Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 84 s. ISBN 80-717-8232-7.

LIŠKOVÁ, Marie. Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání. Praha: Raabe, c2006, 165 s. ISBN 80-863-0726-3.

LIŠKOVÁ, Marie. Zpíváme si s dětmi. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 97 s. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0855-8.

Vedoucí bakalářské práce:

MgA. Zuzana Bubeníčková

Katedra primárního vzdělávání

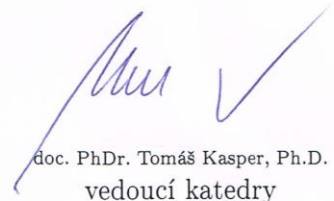
Datum zadání bakalářské práce: **7. dubna 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2014**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 7. dubna 2013

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala MgA. Zuzaně Bubeníčkové za vedení bakalářské práce, konzultace, cenné rady, připomínky, ochotu a profesionální přístup. Poděkování patří také rodině za podporu při studiu a tvorbu potřebného zázemí. V neposlední řadě děkuji kolektivu Mateřské školy „Beruška“, druhé sbormistryni pěveckého souboru Martině Eliášové a zúčastněným dětem za spolupráci při nácviu a realizaci vytvořeného programu.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá specifiky a metodikou vedení dětského pěveckého souboru založeného při mateřské škole. Konkretizovány jsou zde předpoklady nezbytné k jeho založení a k řádnému průběhu zkoušek za účelem dosažení vytyčených cílů souboru. Nosná část práce stojí na sestavení tematicky zaměřeného programu veřejného vystoupení, nazvaného „Vánoce očima dětí“, a jeho rozčlenění do jednotlivých etap příprav, nácviku a metodické práce s 25 členy souboru při Mateřské škole „Beruška“. Každé písní je věnována pozornost z hlediska zpracování vhodné motivace pro děti, dechového cvičení, rozezpívání s rytmiizací/hrou na tělo, rytmického, melodického a pohybového doprovodu a samozřejmě vlastního pěveckého nácviku písně. Součástí je rovněž sledování hudebního pokroku dětí navštěvujících sbor v časovém horizontu tří měsíců, po který byl dotyčný program nacvičován, a vyhodnocení průběhu absolvovaných vystoupení.

Klíčová slova

Dynamika, hlasová cvičení, hra na tělo, intonace, melodické nástroje, metodický postup, motivace, pohybový doprovod, repertoár, rozezpívání, rytmické nástroje, rytmiizace, sbormistryně.

Annotation

The bachelor thesis deals with specifics, methods and leading children's choir that is established in the kindergarten. There are specified conditions and requirements which are necessary for its' foundation and for good practise in order to achieve choirs' goals. The main part of the bachelor thesis is built on creating thematically focused program. The program, called "Christmas through the eyes of children", is drawn up for public performance and it's divided into individual stages of preparation, training and methodological work with 25 members of the choir in Kindergarten "Ladybird ". The attention is given to each song in terms of processing an appropriate incentive for children, respiratory exercises, preparation for singing with rhythm / game on the body, rhythmic, melodic and movement accompaniment and vocal training. The bachelor thesis also includes monitoring of the music progress of children that are attending a musical choir during three months (during this period the program was trained) and evaluation of attended performances.

Keywords

Dynamics, vocal exercises, game on body parts, intonation, melodic instruments, methodical procedure, motivation, movement accompaniment, repertoire, preparation for singing, rhythm instruments, rhythmic exercises, choirmaster.

Obsah

Seznam obrázků.....	- 7 -
Seznam tabulek.....	- 9 -
Seznam grafů.....	- 9 -
Úvod	- 10 -
1. Předpoklady k založení dětského pěveckého souboru	- 12 -
1.1 Vedení souboru – osobnost pedagoga.....	- 12 -
1.2 Technické zázemí.....	- 12 -
1.3 Výběr dětí do souboru.....	- 13 -
1.3.1 Výběr dětí do pěveckého souboru v Mateřské škole Beruška	- 13 -
1.4 Stanovení cílů	- 14 -
2. Zkouška pěveckého souboru	- 16 -
2.1 Výběr repertoáru.....	- 16 -
2.2 Pěvecké návyky	- 17 -
2.2.1 Pěvecký postoj, posed.....	- 18 -
2.2.2 Správné dýchání, dechová cvičení.....	- 19 -
2.2.3 Hlasová cvičení a rozezpívání	- 20 -
2.3 Metodický postup při nácviu písně.....	- 21 -
2.3.1 Motivace, seznámení s písní	- 22 -
2.3.2 Vlastní nácviu písně.....	- 22 -
2.3.3 Rytmičké doprovod.....	- 23 -
2.3.4 Pohybový doprovod.....	- 27 -
3. Základy dirigování.....	- 29 -
3.1 Veřejné vystoupení.....	- 30 -
4. Praktická část.....	- 32 -

4.1 Stručná charakteristika Mateřské školy „Beruška“ a pěveckého souboru Berušky-	32 -
4.2 Členové sboru Berušky a jejich hodnocení před realizací programu	33 -
4.3 Postup přípravy vystoupení	36 -
4.3.1 Téma vystoupení	36 -
4.3.2 Obecný průběh zkoušky a struktura programu	37 -
4.3.3 Metodické postupy nácviku písní	37 -
4.3.4 Závěrečné hodnocení vystoupení.....	57 -
4.3.5 Vyhodnocení dovedností dětí po aplikaci vybraných metodických postupů	58 -
Závěr	60 -
Citovaná literatura	63 -

Seznam obrázků

Obr. 1 – Já do lesa nepojedu	- 24 -
Obr. 2 - Rytmus.....	- 24 -
Obr. 3 - Metrum	- 24 -
Obr. 4 - První těžká doba	- 24 -
Obr. 5 - Takt dvoudobý	- 29 -
Obr. 6 - Takt třídobý	- 29 -
Obr. 7 - Takt čtyřdobý.....	- 30 -
Obr. 8 - Sbor Berušky, Kytička písniček	- 33 -
Obr. 9 - Čert a Káča	- 37 -
Obr. 10 - Dup dup dup du-py du-py dup	- 38 -
Obr. 11 - Máme rádi naši Berušku	- 38 -
Obr. 12 - Veselá sanice.....	- 40 -
Obr. 13 - Mňam mňam mňam.....	- 41 -
Obr. 14 - Jedeme do města.....	- 41 -
Obr. 15 - Kmotr Bouček	- 42 -
Obr. 16 - Há á há, ať se rozléhá	- 43 -
Obr. 17 - Máme rádi naši berušku	- 43 -
Obr. 18 - Zelená se louka	- 44 -
Obr. 19 - Bé, bé, bé, bé, bé	- 45 -
Obr. 20 - Sluníčko se kutálí, hop a už je pryč.....	- 45 -
Obr. 21 - Hola, hola	- 46 -
Obr. 22 - Ma me mi mo ma me mi mo mu	- 47 -
Obr. 23 - Houpyty, houpyty, houpyty hou	- 47 -
Obr. 24 - Tedy poženem.....	- 48 -
Obr. 25 - Máme rádi naši berušku	- 48 -

Obr. 26 - Sluníčko se kutálí, hop a už je pryč	- 49 -
Obr. 27 - Kdybych já měl	- 50 -
Obr. 28 - Cinky linky cinlí linky cinly linky cink.....	- 51 -
Obr. 29 - Houpyty, houpyty, houpyty hou	- 51 -
Obr. 30 – Vánoční stromeček	- 52 -
Obr. 31 – Brum, brum, medvěd staví dům	- 53 -
Obr. 32 - Rolničky zvoní	- 55 -
Obr. 33 - Cinky linky ciky linky cinky linky cink	- 56 -
Obr. 34 - Ta te ti to ta te ti to tu.....	- 56 -

Seznam tabulek

Tab. 1 – Hodnocení dovedností v září 2013	- 35 -
Tab. 2 - Hodnocení rozděleno dle doby působení ve sboru.....	- 35 -
Tab. 3 – Hodnocení dovedností dětí v prosinci 2013	- 58 -
Tab. 4 – Hodnocení dovedností dle doby působení ve sboru	- 59 -

Seznam grafů

Graf 1 - Průměrné hodnocení dovedností v září/prosinci	- 59 -
--	--------

Úvod

Dětský sborový zpěv má v České republice dlouholetou tradici a za dobu své existence si vybudoval důležitou pozici – důvodem je skutečnost, že dětské sbory přispívají k realizaci hudebních uměleckých cílů a umožňují dítěti „prožívat“ hudební krásy a zážitky, rovněž by ale neměla být opomenuta jejich výchovná a formativní hodnota. Zastánci dětských pěveckých sborů poukazují především na jejich podpůrnou funkci v oblasti osobnostního, kulturního a sociálního rozvoje dětí.

Dětské sbory mohou mít různou uměleckou úroveň (od školních kroužků po polo/profesionální umělecké dětské sbory), která se odvíjí mimo jiné od účelů a cílů založení, metodice vedení až po provozní a finanční možnosti. Zejména v posledních letech stoupá obliba zakládat dětské „sborečky“ i při **mateřských školách**. Autorka této bakalářské práce stála za dobu své dlouholeté praxe v několika mateřských školách u zrodu a počátků působení několika takovýchto sborů. První ideou bylo vytvořit při mateřské škole skupinu dětí, u kterých pedagogové zaznamenali výraznější hudební nadání, cit ke zpěvu, tanci a hře na rytmické nástroje. Těmto dětem se začali věnovat intenzivněji, rychleji rozvíjeli jejich hudební dovednosti a po krůčcích je dovedli až k veřejným vystoupením. Z původní ideje o hudebně nadané skupině dětí tak vznikl záměr založit při mateřské škole dětský pěvecký sbor s přesným řádem a pravidly.

Bakalářská práce se z tohoto důvodu věnuje problematice a metodice vedení dětských pěveckých sborů se zaměřením na **předškolní děti**. Cílem je vypracovat metodický postup pro práci pěveckého sboru v mateřské škole a specifikovat podmínky nezbytné k jeho založení a působení, neboť dle poznatků autorky bakalářské práce celá řada mateřských škol stále naráží na řadu aspektů, které podmiňují správný chod sboru a které jeho činnost limitují. Prvotní myšlenkou bylo sjednocení autorčiných celoživotních poznatků a zkušeností s vedením dětského pěveckého sboru. Autorka by ráda pomocí shromážděného materiálu motivovala pedagogy a budoucí sbormistry k většímu rozvoji předškolních dětí po hudební stránce a předcházení pochybení při vedení souboru.

Největší inspirací autorky bylo členství v pěveckém sboru Severáček pod vedením manželů Uherkových, kde působila dvanáct let. Ve zpěvu se zdokonalovala i v pěveckém sboru na Základní škole a později ve sboru na Střední pedagogické škole v Liberci. Působením v těchto věkově odlišných sborech si uvědomila rozdílnost vedení sboru s ohledem na věk dětí a funkci sboru a s tím související osobité práce sbormistrů.

Bakalářská práce bude rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Po úvodní specifikaci předpokladů důležitých k založení dětského sboru následuje základní shrnutí průběhu zkoušky včetně pěveckých návyků a metodických postupů při nácviku písně dle odborné literatury.

Největší pozornost bude soustředěna v praktické části na zpracování písní v podobě partitury s instrumentálním doprovodem včetně metodických postupů (motivace, seznámení dětí s písní, rozhovor o písni, nácvik těžších úseků v písni, vlastní nácvik písně) a doplňujících činností v podobě instrumentálních, pohybových doprovodů. Před samotnou aplikací těchto metodických postupů v Mateřské škole „Beruška“ a nácvikem připraveného programu autorka práce provede prvotní vyhodnocení hudební úrovně a dovedností dětí, které následně porovná s hodnocením po tříměsíční „práci“ dětí.

1. Předpoklady k založení dětského pěveckého souboru

Nejdůležitějším předpokladem pro založení dětského pěveckého souboru je nadaná učitelka s odbornou kvalifikací, v tomto případě sbormistryně, ze které vyzařuje přátelský a laskavý vztah k dětem. Její úlohou je motivovat děti, zaujmout a informovat o činnosti sboru rovněž rodiče dětí a vedení školy. Dalším předpokladem je vhodné materiální vybavení souboru, vlohy samotných dětí a s tím související jejich výběr do souboru.

1.1 Vedení souboru – osobnost pedagoga

Pedagog zastávající funkci sbormistra dětského souboru by měl v první řadě prokazovat hudební dovednosti a znalosti, tzn. ovládat hru na hudební nástroj, zpěv a základní dirigentské techniky. Jeho práce spočívá v předávání správných hudebních návyků dětem a v jejich rozvoji, v organizaci zkoušek, vystoupení a v přípravě vhodného pěveckého materiálu. Úlohou sbormistra je vybudování tzv. *kmenového repertoáru* – tedy skladeb, které se stanou pro sbor stěžejní. Skladbu, kterou sbormistr plánuje se sborem nacvičit, by měl detailně zvládat a věnovat zvláštní péči jejím intonačním úskalím. Pedagog přitom musí respektovat hlasové a rozumové možnosti dětí, nepřekrývat zpěv dítěte svým silným hlasem ani hlasitou hrou na nástroj. Předpokladem pro jeho práci je trpělivý přístup k dětem a poutavá motivace k hudebním aktivitám (Tichá, Raková 2007, s. 15).

Dle zkušeností autorky této práce je nezbytné, aby byl soubor veden minimálně dvěma pedagogy – jeden zastává roli dirigenta/dirigentky, dodává dětem jistotu gesty a očním kontaktem, zatímco druhý doprovází děti na hudební nástroj, je jejich hudební kulisou a oporou. Ideální je, jsou-li schopni se mezi sebou zastoupit.

1.2 Technické zázemí

Jelikož je vedení dětského pěveckého souboru v rámci mateřské školy nadstandardní aktivita, je potřeba v první řadě vyřešit následující administrativní záležitosti (Jurkovič 2007, s. 23):

- získat povolení od ředitele organizace, který dbá na to, aby tato doplňková činnost nezasahovala do hlavní činnosti školy a neměla negativní dopad na výchovně vzdělávací program dětí v mateřské škole (tuto podmínku stanovuje Zřizovací listina školy „Statutární město Liberec usnesením zastupitelstva města č. 219/09“, s tím souvisí i vhodné stanovení časového harmonogramu zkoušek pěveckého souboru,
- vymyslet název souboru,
- určit nejvhodnější prostory ke zkoušení – prostředí by mělo být čisté, vyvětrané, mít dobrou akustiku a případně vhodné vybavení (např. klavír),
- vyřešit materiální stránku – soubor při své činnosti potřebuje využívat rytmických a melodických nástrojů, zpěvníků, notového materiálu a popř. i kostýmů, využívajících se při veřejných vystoupeních. Pokud jsou sbormistryně (či ředitelka) schopné a čínorodé, dokáží k vybavení hudební třídy využít finančních prostředků, které poskytují granty a dotace (např. z Nadace ČEZ, Nadace Škola hrou, z kulturních grantů Krajského úřadu apod.).

1.3 Výběr dětí do souboru

Samotnému výběru dětí předchází jejich motivace. Motivovat děti předškolního věku k účasti ve sboru je jednoduché, neboť děti obvykle zpívají rády, hudba v nich rozvíjí fantazii, představivost a emoce. Líbí se jim hra na rytmické a hudební nástroje, pohybové vyjádření k písničkám. Mají radost, že můžou vystupovat v krásných kostýmech a jsou šťastné, jsou-li veřejně pochváleny.

1.3.1 Výběr dětí do pěveckého souboru v Mateřské škole Beruška

Rodiče a děti jsou při vstupu do mateřské školy předem informovány o doplňkové činnosti a o existenci pěveckého souboru jako zájmového nepovinného kroužku. Na webových stránkách a třídních schůzkách se rodiče podrobně seznámí s jeho programem, způsobem výběru dětí a s důvody, proč by se měly jejich děti stát členy.

Na začátku školního roku je „talentová zkouška“, která je určena dětem ve věku 4-6 let. Zkouška se skládá ze dvou částí – rytmické a intonační. V rytmické části děti zopakují několik jednoduchých rytmických cvičení a v intonační části děti vystoupí s oblíbenou písničkou. Hodnocen je projev dítěte, radost ze zpěvu, muzikálnost a odvaha vystoupit před kolektivem dětí.

Cílem zkoušky je zjistit, zda má dítě k hudbě vztah, odhadnout schopnost a nadání dítěte. Není nezbytné, aby umělo zpívat čistě, sólově a udržet rytmus. To vše se stejně bude postupně učit a upevňovat. Některé děti si základy přinesou z domova, jiné však k tomu nemají správné podmínky.

1.4 Stanovení cílů

Již v předškolním věku můžeme sledovat náznaky nadání pro určité činnosti, ale rozhodně není nikdo schopen predikovat, zda jedno dítě bude v dané činnosti úspěšné a druhé zákonitě nebude. Praxe a výzkumy ukazují, že píle a vytrvalost mnohdy vedou k většímu rozvoji určité dovednosti než vlohy a nadání, na něž se příliš spoléhá, ale nejsou dále systematicky formovány. Děti a později dospívající budou ovšem stát o rozvoj svých dovedností a znalostí především tehdy, pokud získají přesvědčení, že určitou oblast mohou zvládnout. Zkušenosti z nových aktivit, uvědomění si, že se něco naučily (ač výsledek není dokonalý), zpětná vazba od pedagogů i rodičů, že jejich práce je hodna ocenění, i pojmenování konkrétních změn a pokroků, které lze vidět u každého dítěte při dalších pokusech, právě takové přesvědčení posilují. V neposlední řadě pravidelnost kroužků i uvědomění si, že v určitém čase se věnují určité činnosti, mohou u dětí budovat pracovní návyky, které se jim po nástupu do školy zpravidla velmi hodí.

Cílem založení dětského pěveckého souboru je vzbudit v dětech zájem o hudbu, zpěv, tanec a hru na rytmické a melodické nástroje, formovat správné pěvecké návyky a vytvořit zajímavé a netradiční pojetí hudby. Soubor umožňuje rozvíjet nadané a talentované děti k hudbě větší měrou než běžná hudební výuka.

Zpěv má sám o sobě na vývoj dětí řadu pozitivních dopadů, které se mohou aktivní činností ve sboru ještě prohloubit – pomocí rytmizace a hry na tělo se dítě lépe naučí rozkládat slova, rozlišovat tempo a výraz skladby, zlepšuje se kvalita dětské řeči. Dítě se při zpěvu naučí správně dýchat – pomocí pěveckého dýchání se do plic dostane větší množství kyslíku a tím dochází k lepšímu okysličování mozku i k lepšímu trávení. Cvičí si svoji hudební paměť, hudební představivost a smyslové vnímání. Zvyšuje si své sebevědomí, dokáže kolektivně spolupracovat a emotivně se vyjádřit. Ztrácí ostych veřejně zpívat a hrát na rytmičné a melodické nástroje.

Další cíl je rozvoj jemné a hrubé motoriky, například pomocí hry na jednoduché hudební nástroje. Prostřednictvím hudebních nástrojů je také možno u dětí vyrovnat agresivitu, jelikož přibývá dětí s psychickými problémy a hudba se tímto stává jejich „duševní hygienou“, napomáhá k celkovému zklidnění dítěte. Pomocí hudby lze u dítěte vyrovnat duševní a citovou stránku a posílit jeho sociální cítění. Neméně důležité jsou také jednoduché taneční kroky, při nichž se dítě seberealizuje ve svých pohybových kreacích a naučí se spojit píseň s pohybem (Budík 2007, s. 32).

2. Zkouška pěveckého souboru

Jelikož je pěvecký soubor zařazen do doplňkové činnosti, musí být respektován výchovně – vzdělávací program a z tohoto důvodu není možné zařadit zkoušky sboru do dopoledních hodin, přestože by byl tento čas z hlediska koncentrace a vnímavosti dětí nejideálnější. Vychází-li autorka práce z vlastní zkušenosti, je vhodná doba na zkoušku pěveckého sboru po obědě a krátké relaxaci dětí. V odpoledních hodinách se již děti těší na hru, na kamarády a především na své rodiče. Věková skupina dětí 4-6 let se dokáže soustředit na řízenou činnost maximálně 30 minut, daný časový limit tedy musí být využit co nejefektivněji. Má-li soubor dosáhnout svých cílů, je potřeba, aby děti zkoušky navštěvovaly pravidelně a to alespoň dvakrát týdně; v případě přípravy na veřejné vystoupení je žádoucí, aby byla četnost zkoušek intenzivnější.

Zkouška souboru by měla obsahovat intonační a hlasovou výchovu, tj. rozezpívání, rytmické, artikulační a dechové cvičení, nácvik nových písní a opakování písní dříve nacvičených. Ukončení každé zkoušky by mělo ve zpěvácích navodit pocit úspěšnosti, proto by měla být na závěr zařazena jejich oblíbená skladba.

Pro zajištění soustředěnosti a zájmu dětí je důležitý správný výběr repertoáru a metodických postupů – má-li být zkouška pro děti zajímavá, je nezbytná její pestrost a rozmanitost. Autorka práce se ztotožňuje s myšlenkou Douga Goodkina - amerického lektora, profesora na konzervatoři v Los Angeles, který přirovnává pedagogickou práci s hudbou a rytmem k jednoduché činnosti – „*Přípravě salátu*“ – *ten je dobrý, pokud je pokaždé trochu jiný, vždy chutný, zajímavý, barevný... pokaždé je poskládán z jiných ingrediencí a jinak okořeněn*. S tímto přirovnáním by se dalo pracovat i pedagogicky a tvůrčí invence využít tak, aby byly jednotlivé hudební činnosti pokaždé lépe ochuceny. Pro pedagogy je příprava náročnější, je zde důležitá vlastní tvůrčí kreativita (Novotná 2008).

2.1 Výběr repertoáru

Repertoár dětského pěveckého souboru v mateřské škole je náročnější než v běžné třídě MŠ; základ repertoáru bývá tvořen lidovými písněmi, které jsou svojí formou a rozsahem obdobou písním soudobým. Bývají melodické, přehledné a rytmicky pravidelné, mívají jasně členěnou hudební formu. Výběr písní vychází z hlasových možností, z tónového rozsahu dětí a z jasné formy, která má stejně dlouhé předvěti, závěti (hudební otázka, hudební odpověď).

Posloupnost písní by měla být v průběhu zkoušky volena dle jejich tónového rozsahu, a to vzestupně (Šímanovský, Tichá 1999, s. 23). Transponování písní do jiné tóniny by mělo patřit k běžné praxi v mateřské škole. U předškolních dětí bývá upřednostňován zpěv jednohlasý.

V rámci přípravy na veřejné vystoupení se autorce práce osvědčuje sestavit písně a tanečky do jednoho **tematického bloku** – např. „*Zrození světa*“ za použití symbolů postavy Adama a Evy, stromu života, hada, dinosaurů, „*At' je léto nebo zima, s knížkou je nám vždycky prima*“ za použití symbolů knížek, slunce, vody, pohádkových postav. Tyto tematické bloky využijí sbormistryně na různých koncertních vystoupeních (jarních, velikonočních, vánočních a v neposlední řadě charitativních). Na skladbě je třeba pracovat s vědomím, pro jaké účely ji studujeme – z tohoto důvodu si sbormistryně v dostatečném předstihu naplánují a dětem prezentují svoji představu o vystoupení.

2.2 Pěvecké návyky

Děti potřebují řád a pravidla, neboť z toho cítí určité bezpečí a jistotu. Chaotické přebíhání z činností do činností a měnící se návyky v nich evokují neklid, nesoustředěnost a únavu. Proto je vhodné si s dětmi na začátku školního roku vhodnou formou určit pravidla a organizační pokyny. Patří do nich organizační řád zkoušek, například pravidelný čas a stálá učebna. S dětmi se domluvíme na vhodném sezení. Někdo upřednostňuje sezení na patách v kruhu, někdo volí turecký sed, ten však není nejvhodnější. Autorce práce se osvědčilo sezení ve velkém půlkruhu na lavičkách.

Doporučená pravidla při pěveckých aktivitách (Tichá, Raková 2007, s. 15):

- nezpíváme při fyzické námaze, nachlazení a venku proti větru,
- zpíváme ve vyvětrané, čisté místnosti,
- při zpěvu vytváříme klidnou, radostnou a příjemnou atmosféru, děti se v předškolním věku učí především hrou,
- dbáme na správné držení těla, správné dýchání,
- střídáme zpěv celého kolektivu se zpěvem menších skupin, jednotlivců a další hudební činnosti, vyvarujeme se jednotvárnosti,
- při nácviku písně neoddělujeme text od melodie, která je pro děti oporou a lépe se naučí text,

- zvolíme vhodnou polohu dětského hlasu, nepíváme hluboko (c_1 a nižší tóny), postupně vybíráme písně s větším tónovým rozsahem, vhodné jsou písně začínající vyšším stupněm, například pátým (Skákal pes, Pec nám spadla...), respektujeme optimální rozsah dětského hlasu v předškolním věku (f_1 - e_2),
- obměňujeme metody osvojování písně z důvodu dětské soustředěnosti a pozornosti,
- dbáme na správné tvoření hlasu, při zpěvu nekřičíme, jelikož pak automaticky používáme mluvní hlas, při kterém hlasivky neumí vytvořit vyšší tóny,
- pěvecký úspěch dětí závisí na učitelce, která je pro ně velkým vzorem – děti se učí nápodobou, a proto souvisí kvalita jejich zpěvu na zpěvu učitelky (zpěv učitelky by měl být kvalitní, přirozený, intonačně čistý, tón by měl být tvořen lehce s měkkým nasazením),
- dodržujeme délku zkoušky 30 minut, při dlouhodobějším zpíváním se dítě brzy unaví,
- opakujeme a procvičujeme své poznatky a hudební zkušenosti.

2.2.1 Pěvecký postoj, posed

Základem správného dýchání a tudíž i tvorby hlasu je správné držení těla při zpěvu – ať už ve stoje či v sedě. Při zpěvu ve stoje se dbá na to, aby děti stály vzpřímeně, nohy měly v mírném rozkročení a nepokrčené. Snažíme se vyvolat pocit, že se celé tělo vytahuje z boků vzhůru. Při zpěvu v sedě děti sedí vzpřímeně na přední polovině židle či lavičky, mírně roznožmo, chodidla mají opřená o zem. Žáda dětí jsou narovnaná, hlava je v prodloužení páteře a ramena volně svěšena. Důležité je, aby se děti při zpěvu netísnily a měly kolem sebe dostatek prostoru. Rovněž postavení pedagoga na zkouškách souboru je velice důležité, neboť musí stát či sedět tak, aby k němu děti nezvedaly hlavu a nedocházelo tím k nesprávnému postavení hrtanu, který následně tvoří tzv. krční tón.

Před začátkem zpěvu zkontrolujeme, zda děti stojí rovně. Nenapomínáme je, naopak je nenápadně motivujeme pomocí vhodných her nebo vhodné motivace (Valešková 2012):

- Na hrudi máme například „**lampičku**“, světýlko nebo hvězdičku, která se rozsvítí, když se děti narovnají a svítí jim do dálky, na cestu. Když se děti uvolní, ohnou, lampička se vypne a přestane svítit.
- V postoji budeme mít nohy mírně od sebe, jelikož nám mezi chodidly spí **schoulené kot'átko**, musíme dávat velký pozor, abychom mu neublížili.

- Představíme si, že jsme loutky, které visí na šňůrce, a volně pohupujeme rukama (jako **Kašpárek**), hlavu máme vzpřímenou, ruce necháme volně spuštěné podle těla.
- Kroužíme rameny (oběma najednou, střídavě pravým, levým...), zvedneme obě ramena, jako kdybychom chtěli vyndat **ramínko ze skříně**, potom ho po uvolnění pověsíme zpátky.
- Při hře „Král přichází“ děti napodobují chůzi krále, která je uvolněná, vzpřímená a ramena jsou svěšena. V této hře procvičíme správné držení hlavy.

2.2.2 Správné dýchání, dechová cvičení

Pěvecký projev se odvíjí od správného dýchání, které se děti učí napodobou – proto by i v tomto případě měl být pedagog vzorem a pěvecké dýchání umět dokonale ovládat. Při zpěvu sledujeme tři fáze – nádech, zadržení a výdech. Na začátku písně by se děti měly naučit nadechovat nosem do břicha – při správném nádechu dochází ke snížení bránice a břišní stěna se vyklene směrem ven, břicho se zvětší. Trénováním nádechů do břicha lze odstranit častou chybu, kterou je zvedání ramen. Nádech je mnohem hlubší a děti dokáží zazpívat delší pěveckou frázi. Před vlastním zpěvem po nádechu následuje krátké zadržení a koncentrace dechu. Výdech by měl být klidnější, delší a plynulý. Úplný výdech je podmínkou kvalitního vdechu (Tichá 2005, s. 86). V mateřské škole lze k nácviku správného dýchání využít celou řadu motivačních cvičení:

- Děti leží na zádech, jsou uvolněné a nohy mají opřené o chodidla. Motivace: **nafukujeme balónek**, který pomalu vypouštíme. Při tomto cviku cvičíme břišní dýchání, bránici a protahujeme bedra.
- Děti stojí a naznačují, že mají v ruce **kytičku pro maminku**. Květina nádherně voní. Zhluboka a dlouze si k ní přivoní (vdech). Náhle jsme něco podivného zaslechli. Posloucháme ani nedýcháme, jako když kočka číhá na myšku (zadržení dechu). Naštěstí to nic nebylo. S úlevou si oddychneme (výdech).
- „**Slavíme narozeniny**“ – foukáme do pírka nebo svíčky, kterou držíme v prstech, hrajeme si s plamínkem, který poskakuje a třepetá.
- „**Na malíře**“ – pomalu vydechujeme a přitom rukou malujeme před svým tělem dlouhou rovnou čáru (Chládková, Snížková 1982, s. 13).

- „**Větrník**“ – rázný výdech začíná při cvičení správného nádechu – děti roztočí větrník z pouti svých dechem. Břicho se při tom zatáhne mírně dovnitř a jako pružný míček se ihned vrací do výchozí polohy. K prohloubení nádechu dojde uvolněním břicha. Následně měníme intenzitu foukání/výdechu (Raková aj. 2009, s. 68).

2.2.3 Hlasová cvičení a rozezpívání

Úvodní rozezpívání, řazené na začátek zkoušky, slouží k uvolnění hlasivek a k jejich „rozhýbání“. Promyšleným cvičením bychom v průběhu rozezpívání měli věnovat cca 10 minut – napomohou nám ke zlepšení artikulace, dynamiky apod. Aktivací dechové funkce a mimiky obličeje dosáhneme pocitu hlavového tónu. Použití hlásky m, n, ň – mom, ňam, bam, bom, bimmm aj. přispívá k navození hlavové rezonance. Celkovou uvolněnost těla při zpěvu lépe navodíme, použijeme-li motivační hry. Zde autorka bakalářské práce uvádí několik námětů na **hlasová cvičení a didaktické hry**:

- **Zpíváme rychle a pomalu** – popěvky na samohláskách se hezky rozezní v pomalejším tempu, k hbitější výslovnosti a nádechu mezi frázemi nás vede rychlejší tempo. Pro děti není jednoduché zvládnout návrat do původního tempa a změnu tempa. Jednoduché pro ně není ani dané tempo udržet.
- **Zpíváme tiše nebo hlasitě** – první skupina dětí zpívá hlasitě, druhá opakuje stejný nápěv, ale tiše (hra na ozvěnu). Hlasitě zpívání neznámá křik, ale zpěv jako „volání“. Při tichém zpěvu dbáme na pečlivou výslovnost.
- **Hry se zvukomalebnými slabikami** – známé zvukomalebné slabiky (ma me mi mo mu), které učitelka ve známém popěvku zazpívá, po ní děti několikrát opakuji.
- „**Kdo dokončí písničku?**“ – dokončení závěru písně dává příležitost sólistům nebo skupinám. Začátek skladby zpívají všichni, postupně část dětí přestává zpívat a závěr zůstává pro sólistu. Píseň se několikrát opakuje a vždy ji dozpívá jiný sólista nebo skupinka dětí.
- „**Na štafetu**“ – cílem hry je rozvoj hudební představivosti, pěvecké samostatnosti, bystrosti a pohotovosti. Motivačním momentem (stejně jako u štafetového běhu, kdy každý uběhne svou část trati) je, že si v písni každý postupně zazpívá své sólo.
- „**My jsme malí muzikanti**“ – hra rozvíjí rytmické cítění, procvičuje dovednost ve zpěvu a hru s doprovodnými rytmy. Zpěv a hru na tělo si děti osvojí častým

opakování prostřednictvím nápodoby. Hru na tělo střídáme, ale píseň zůstává stejná (Zezula, Janovská 1990, s. 80):

- napodobujeme bubínek – pěstičkou bubnujeme do dlaně,
 - triangel nebo tamburínu – děti plesknou na přízvuknou dobu lehce na hřbet ruky, na druhou dobu jdou ruce od sebe malými obloučky,
 - činely – ruce jdou po tlesknutí velkým obloukem od sebe nahoru a vracejí se zpět,
 - hůlky, malé prstové činely apod. připodobníme výrazným tleskáním celými dlaněmi.
- „Poznáš, co zpívám?“ – tato hra slouží k procvičení hudební paměti. Dítěti nabídneme tři písničky, které zná a poslechem se snaží přiřadit název písně k melodii (Tichá, Raková 2007, s. 18).

2.3 Metodický postup při nácviku písně

S písní lze pracovat různými způsoby a metodami. Nesmíme opomenout, že každá píseň je jedinečná, má svoji melodii, obsah, rytmus a výraz. Z tohoto důvodu k ní přistupujeme individuálně a snažíme se s ní seznámit co nejpečlivěji. Spontánní reakce dětí při vlastním zpěvu či poslechu nám ukáží vše, co je zaujalo.

Dokonale zvládnout jednu píseň je lepší než nacvičit průměrně více písní. Rostoucí počet dobře zazpívaných písní nám usnadňuje se učit písním novým a složitějším. Písně, které se děti naučily, si zažijí stálým opakováním a procvičováním (Zezula, Janovská 1990, s. 126).

Metodický postup při nácviku písně (Valešková 2012):

- motivace – vzbudit zájem dětí o píseň,
- seznámení dětí s písní – učitelka kvalitně interpretuje píseň,
- rozhovor o písni – její obsah, vysvětlení nejasných slov,
- nácvik těžších úseků v písni,
- vlastní nácvik písně – současně nacvičujeme melodii i slova.

2.3.1 Motivace, seznámení s písní

Děti rády „muzicírují“ a vlastní prožitek je pro ně hodně důležitý. Písnička, která je s chutí a radostí zazpívána, je pro ně nejlepší motivací. Vhodnou motivací se může stát například ilustrace z knížky, básnička, říkadla, pohádky, obrázky, rozhovor s dětmi o jejich bezprostředních zážitcích, hádanky, maňásek, samotná příprava na vystoupení, pochvala za krásný pěvecký projev. Motivovat píseň můžeme i prostřednictvím nástrojů a pohybového doprovodu (Holas 2004, s. 22).

Motivaci následuje seznámení dětí s celou písní. Sbormistryně dětem píseň předvede a interpretuje tak, aby je již při prvním poslechu zaujala. Hudební doprovod zpočátku není nutný, sbormistryně by nicméně měla použít stejnou hlasovou polohu, jakou mají děti. Následný rozhovor o písni dětem upřesní, o čem budou zpívat (Hurdová, aj. 2013, s. 4).

Na úvod je také vhodné dětem vysvětlit, že každá skladba má svou přehru, během které se koncentrují (děti se připraví psychicky, ale i pohybově na to, co bude následovat – zaujmou tzv. výchozí postavení). Přehra jim udá tempo písně (Kulhánková 1999, s. 10).

2.3.2 Vlastní nácvik písně

Píseň by měla být nacvičována po částech. Děti opakují jednotlivé úseky po sbormistryni, která dbá na jejich správnou výslovnost, otvírání úst, čistou intonaci a chválí děti i za sebemenší hudební úspěch (Lišková 1998, s. 43). Vyvaruje se hlasitého doprovodu, který děti nutí k příliš hlasitému projevu. Při nácviku rovněž neopomene respektovat jejich pěvecké možnosti, např. pomalejší tempo (Zezula, Janovská 1990, s. 24). Melodie a text se při nácviku osvojují současně.

Formy nácviku písně (Zezula, Janovská 1990, s. 13):

- **Nácvik nápodobou** – děti sledují vzorové předvedení písně a intuitivně se přidávají ke zpěvu pedagoga, píseň se zpívá několikrát za sebou. Tato forma nácviku je vhodná pro mladší děti a pro písně s jednoduchou a přehlednou hudební formou.
- **Nácvik formou hry na ozvěnu** – píseň se rozčlení na části, které mají svoji logiku. Forma je vhodnější pro starší děti, které chápou princip střídání vzor – ozvěna. Užívá se u písní s bohatší stavbou.

- **Střídání zpěvu kolektivního, skupinového, sólového** – např. zatímco jedna skupina zpívá, druhá poslouchá, popř. doprovází na hudební nástroj a obráceně (hra na zpěváky a muzikanty).

Pedagog zpívá s dětmi píseň vícekrát a postupně vkládá různé hudební didaktické prvky her k obveselení, k osvěžení a upoutání pozornosti. Pěvecké dovednosti, které děti získávají, se postupně přemění v návyky. Aby měly děti možnost porovnat svůj zpěv, necháme je zpívat jedno po druhém. Tónový rozsah se u jednotlivých dětí rozvíjí individuálně, zvolna se je snažíme vést k vyšším tónům.

Během osvojování písně lze postupně přidávat další **hudební činnosti** – soustředíme se na ně nejprve jednotlivě (Tichá, Raková 2007, s. 87):

- rytmická přesnost,
- správná výslovnost,
- správné frázování písně – nádechy,
- vhodný přednes a výraz zpívané písně,
- spojení zpěvu s jednoduchým pohybovým doprovodem,
- spojení zpěvu s hrou na tělo, s nástrojovým doprovodem.

K naučeným písním se často vracíme, jedině takto si děti písničku zcela osvojí. Nezapomínáme ani na opakování v pozdějších obdobích (Lišková 2013).

2.3.3 Rytmický doprovod

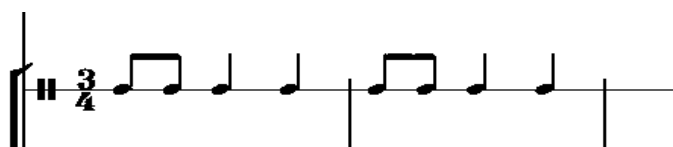
Celkovou hudebnost dětí ovlivňuje instrumentální doprovod, který kultivuje jejich projevy. Nejvíce používaný hudební nástroj doprovodu písní je klavír, který je oporou zpěvního hlasu dětí, udává vhodné tempo, ale i dynamiku zpěvu písně (Lišková 2006, s. 44).

K rytmickému doprovodu zpočátku není zapotřebí žádného hudebního nástroje, stačí **rytmická hra na tělo** – dupání, tleskání, pleskání do stehů nebo luskání prsty. Tělo se přemění v nástroj a dává dětem prostor k objevování sama sebe. Různé poklepy na tělo či oblečení umožňují vydávat různorodé zvuky, které v dětech mohou vyvolat neznámé prožitky a poznání. Dětem by se měl dát prostor k samostatnosti při objevování těchto zvuků. K doprovodu většiny písní se hodí pravidelné tleskání. Některá slova můžeme vytleskávat nebo dupat pouze na začátku verše či v určité části písničky. Pokud dítě již umí pleskat a tleskat, můžeme jej učit hru na tělo kombinovat (D'Andrea 1998, s. 29).

Příklad notového zápisu:

Obr. 1 – Já do lesa nepojedu (vlastní zpracování, 2013)

Obr. 2 - Rytmus (vlastní zpracování, 2013)

Obr. 3 - Metrum (vlastní zpracování, 2013)

Obr. 4 - První těžká doba (vlastní zpracování, 2013)

Tleskání postupně nahradíme **hrou na jakýkoliv předmět**, které dítě umí pohodlně a bezpečně ovládat – může se doprovázet např. hrou na vařečky, dřívka, pokličky a kokosové ořechy (Tichá, Raková 2007, s. 21). Opakováním krátkých rytmických motivů se u dětí rozvíjí nejen rytmické cítění, sluchové vnímání, ale i motorické schopnosti, dovednosti a nervosvalová koordinace, která je u dětí narušena z důvodu sedavého způsobu života.

Po první zkušenosti s hrou na tělo dítě postupně přechází ke hře na **rytmické a melodické orffovské nástroje**. Tyto hudební nástroje jsou pro děti přitažlivé svou zvukovou barevností, rovněž přispívají k rozvoji jejich hudebního cítění. Děti se učí tyto nástroje poznávat, správně ovládat a držet, později jsou schopné hrát snadné doprovody k interpretovaným písním. Doprovody k písním mohou být pouze z rytmu písně, z taktu nebo metra, později případně i z jejich kombinací.

Nástroje dělíme do dvou základních skupin:

- Nástroje bicí rytmické: hůlky, bubínek, rourový bubínek, tamburína, triangel, chřestidlo, činel, prstové činelky, rolničky, dřevěný blok, zvonek, cinkadlo, drhlo (zvuková barva nástrojů je odlišná, jelikož jsou vyrobeny z různých materiálů).
- Nástroje bicí melodické: zvonkohra, zvonkohra altová, metalofon sopránový, metalofon altový, xylofon sopránový, xylofon altový – u předškolních dětí se melodické nástroje používají výjimečně (Zezula, Janovská 1990, s. 150).

Chceme-li k doprovodu některých písní s předznamenáním použít orffovský melodický nástroj, zjistíme někdy, že ten zvolený nemá k výměně patřičný kámen se zvýšeným tónem fis, je-li písnička např. v tónině D dur. Zvolíme-li doporučený doprovod, můžeme nápěv i doprovod transponovat, tedy posunout o tón níže, tedy z D dur do C dur (Hurdová, aj. 2013, s. 5).

Hudba a využití hudebních nástrojů mohou dítěti napomoci (Marek 2003, s. 58):

- porozumět sobě samému i druhým,
- pochopit vlastní identitu a uvědomit si svou sebehodnotu,
- uvědomit si důležitost komunikace (verbální, neverbální),
- přirozeně tvořit a rozvíjet svoji kreativitu,
- upevňovat týmovou kompatibilitu a rozvíjet týmovou spolupráci, odpočinout si a uvolnit se.

Jaké hudební nástroje mohou děti předškolního věku využívat? Za první nástroje, které si **samy vyrobí** – mnoho nástrojů lze vyrobit, což ještě více podpoří rozvoj kreativity dětí. Z plechovky od nápojů naplněných rýží či kamínky lze vyrobit chřestidla, z krabic od barev lze vyrobit bubny různých velikostí, poklice mohou nahradit činely. Fantazii pedagogů a dětí se meze nekladou. Za druhé to jsou **nástroje „hotové“**, které lze zakoupit:

- **Orffovy nástroje** lze koupit v každém obchodě s hudebními nástroji. Do základní sestavy patří ozvučná dřívka, triangel, bubínek, tamburína, zvonkohra či chřestící vajíčko...
- V poslední době se na trhu objevily duté plastové trubky různých délek, které po úderu vydávají určitý tón. Nazývají se „**Boomwhackers**“ a lze zakoupit sadu obsahující osm trubek, z nichž každá nese jeden tón základní stupnice C-dur. Děti se pak hravou formou poučí o tónech stupnice, ale také posílí vzájemnou spolupráci, neboť aby mohla vzniknout píseň, je nutné, aby každé dítě, které drží trubku vydávající pouze jeden tón, spolupracovalo s ostatními.
- Zcela výjimečný zážitek je pro děti společné bubnování. Za tím účelem je možné si zakoupit **bubny** různých druhů (vířivý buben, slang. virbl, vojenský buben, velký buben, slang. dupák, malý buben, tympány, darbuka, tabla, šamanský buben, djembe, tama, konga...). Většinou jde o bubny, které mají korpus pokrytý blánou. Po úderu do blány se rozezní vzniklý tón zesílený rezonanční dutinou korpusu. Společné bubnování s využitím zmíněných druhů bicích nástrojů je velice efektivní, ale jejich pořízení je poměrně finančně náročné. Levnější variantou je novinka, která se v roce 2010 objevila na českém trhu. Jde o český vynález – multifunkční sedák a hudební nástroj v jednom s názvem **drumben**. Nástroj je z recyklovaného papíru, který se dá vyzdobit dostupnými výtvarnými technikami. Na drumben lze bubnovat, ale stejně tak je využitelný jako nábytek (stolek, židle). Na rozdíl od ostatních bubnů totiž není jeho korpus pokryt blánou, ale překližkou. Mezi výhody tohoto nástroje patří i fakt, že jej děti tak jednoduše nezničí.

- Nelze pominout také jednoduché dechové nástroje. V současné době lze sehnat tradiční hudební nástroj většinou z bezového dřeva, kterému se na Slovensku říká „koncovka“. Tento nástroj lze jednoduše rozezvučit, aniž bychom museli znát stupnice či ovládat složitou techniku. Proto tento nástroj mohou a dokáží využívat i děti předškolního věku. Je to výborný pomocník při nácviku správného dýchání (do bránice) a lze jej využívat při společném hraní.

Zásady pro nácvik doprovodů:

- Pomocí hry na tělo nacvičujeme se všemi dětmi rytmický doprovod.
- Nácvik instrumentálního doprovodu můžeme zařadit teprve po dokonalém zvládnutí a zažití písně.
- Děti, které nehrají na nástroj, využijí k doprovodu hru na tělo.
- Nácvik instrumentálního doprovodu a zpěvu rozdělíme do dvou skupin. Jedna skupina dětí zpívá, druhá hraje na nástroje.
- Hra na hudební nástroje má doprovodnou úlohu, dominantní složkou musí vždy zůstat zpěv (Lišková 2006, s. 125).

2.3.4 Pohybový doprovod

Ke zlepšení pěveckých činností slouží pohybový doprovod. Pohyb a hudba se vzájemně ovlivňují, na člověka působí zejména svým rytmem. Děti vede ke spontánnímu a přirozenému pohybu hudba živá i reprodukováná. Dětem nestačí hudbu pouze poslouchat, potřebují s ní mít přímý kontakt – k opravdovému hudebnímu prožitku potřebují také prožitek pohybový.

Při pohybovém vyjádření písně vycházíme z **hudební formy** nebo z jejího **textu**. Vycházíme-li z hudební formy, měli bychom vhodně použít pohybové vyjádření s různorodými tanečními prvky jako otočky, úklony, krokové variace apod. Když pohybem vyjádříme to, o čem se v písničce zpívá, znamená to, že vycházíme z textu písně (Lišková 2005, s. 91).

Dětem předvedeme svůj nápad a s celou skupinou ho provedeme. V tuto chvíli musí mít pevnou ucelenou formu. Děti učíme, že každý pohyb má své nasazení, průběh a konec. Přitom je vedeme k sebeovládání, k myšlenkové a pohybové kázni, k odpovědnému vztahu k práci, protože jejich hra je také určitou formou práce.

Zde se opět jeví důležité dětem na začátku vysvětlit, že každá skladba a píseň má předehtu, která je psychicky zklidní a napoví jim, v jakém tempu bude skladba pokračovat. Aby neklesla radost z pohybu a ze zážitku, je lepší pracovat s jednodušším pohybem nežli náročným. Děti se potřebují uvolnit psychicky i fyzicky, protože jsou vystaveny různým stresujícím situacím. Snažíme se, aby mohly vyjádřit své pocity a nálady pomocí hudby a pohybu, protože to má také léčivé účinky (Kulhánková 1999, s. 10).

Při zpěvu můžeme rozlišit kontrastní části písně dvěma **druhy pohybu** – prvním jsou různé **taneční prvky**, druhým **kombinace hry na tělo**. Pohybový doprovod můžeme vést ve dvojicích nebo sami.

Utvořením kruhu kolem prádlové gumy se spojenými konci vyzkoušíme různé možnosti pohybu v kruhu do stran nebo do středu a zpět. Pomocí gumy můžeme vyjádřit legato melodie i drnkat staccato. Uprostřed kruhu mohou tančit, zpívat nebo hrát i pohádkové postavy (Jenčková 1998, s. 30, 31).

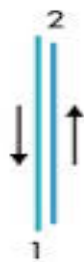
3. Základy dirigování

Dirigent má za úkol zajistit jednotný začátek (nástup), tempo skladby, správný rytmus, dynamiku a výraz skladby. Skladbu diriguje v rámci taktové kostry ve 2/4, 3/4 nebo 4/4 taktu.

Stěžejní úkol je nástup. Pozornost zpěváků na sebe soustředí zdvihnutím rukou, pohledem do očí. Teprve ve chvíli, kdy děti očekávají nástup zpěvu, dirigent udělá jasný přípravný a nástupný pohyb. Dynamiku ukazuje při zpěvu různými způsoby – velikostí gesta, rázností, naznačuje klesání a stoupání melodie (Valešková 2012).

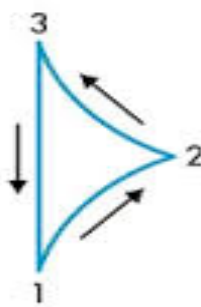
Viskupová (1970, s. 67, 68) uvádí základní taktování:

Takt dvoudobý: první doba vychází z výše očí svisle dolů, zakončí malým obloučkem a na druhou dobu se ruka vrací toutéž drahou zpět do výše očí.

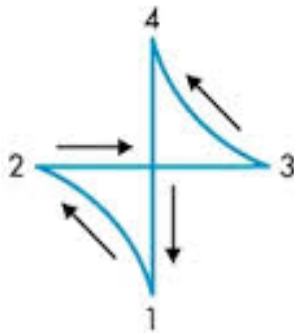
Obr. 5 - Takt dvoudobý (Taktování - Lencyklopaedia, 2013)

Takt třídobý: První doba má pohyb svisle dolů zakončený malým obloučkem – druhá doba jde obloukovou čarou do strany – třetí doba se obloukovou čarou vrací do výchozího bodu.

Obr. 6 - Takt třídobý (Taktování - Lencyklopaedia, 2013)

Takt čtyřdobý: Prvá doba má pohyb svisle dolů zakončený malým obloučkem – druhá doba vede pohyb stranou před tělo (při taktování obouručněm se paže kříží před tělem) – třetí doba postupuje stranou ven – čtvrtá doba se vrací do výchozího bodu vzhůru do výše očí.

Obr. 7 - Takt čtyřdobý (Taktování - Lencyklopaedia, 2013)

3.1 Veřejné vystoupení

Tematické veřejné vystoupení představuje prezentaci výsledků a dává dětem příležitost ověřit si vlastní hudební dovednosti a schopnosti v zážitkové situaci, rozvíjí jejich vnímavost a vzájemnou spolupráci, schopnost hodnocení i sebehodnocení. Pro pedagoga je cennou zpětnou vazbou, pro děti získanou zkušeností a životním zážitkem.

Veřejné vystoupení by mělo mít přitažlivý název a jeho délka by měla být přiměřená věku dětí (20 – 30 minut). Při dramaturgii vystoupení dbáme na kontrastní střídání jednotlivých čísel. Pohyb dětí na scéně by měl být co nejpřirozenější, příchody a odchody by měly být logickou součástí hudební a pohybové dramatizace. Rozhodující je i pohled na děti zaujaté zpěvem a hrou na nástroje. Vhodný hudební nástroj v rukou dětí při doprovodu písní vzbuzuje vždy pozornost a oživení. Výsledkem by měl být esteticky hodnotný celek (Jenčková 1998, s. 3).

Příprava na vystoupení vyžaduje velké úsilí a soustředění, děti by neměla však stresovat. Zde autorka práce uvádí možné typy zátěže, které se u dětí mohou vyskytnout:

- objektivní zátěže – nezvyklé oblečení, osvětlení, teplota či akustika prostředí, ve kterém vystupujeme, a negativní důsledky hlučnosti našeho okolí,
- subjektivní zátěže – únava, negativní vlivy emocionality (stres), úzkost, strach a tréma.

Únava je jakýmsi poplašným znamením, které chrání náš organismus před přetížením. Nejčastějšími příznaky únavy bývá nepozornost, chyby v motorických úkonech, vyšší unavitelnost organismu, bezděčné opakování jednoho a téhož pohybu, poposedávání, vrtění se, celkový motorický neklid, zvýšená dráždivost. Únavě napomáhá nadměrný hluk, náhlé změny teplot (zejména při přechodu ze šatny do zákulisí a na koncertní pódium a podobně). Důsledky únavy se většinou projevují i v oblasti vegetativní (zrychlené dýchání, zvýšení tělesné teploty, pocení rukou, ospalost). Příčiny únavy mohou být různé – například po dlouhém cestování, čekání na vystoupení a především při tzv. pasivních pohybech (dlouhé stání, sezení). Negativní vliv má i neustálé „omílání“ repertoáru spojené se ztrátou motivace k vystoupení, či „nekonečné“ čekání na veřejné vystoupení (Holas 2004, s. 22). Těmto zátěžím bychom se měli snažit předcházet a v případě výskytu na ně reagovat.

Realizace veřejného vystoupení je spojena s celou řadou aspektů, které musí pedagog zvládnout:

- organizační příprava,
- hudební příprava,
- psychická a fyzická připravenost dítěte,
- materiálně technické zabezpečení.

Veřejná vystoupení se mohou konat například v divadlech (v Naivním, Městském), v galerii, v ZUŠ, v pečovatelském domě, Domově důchodců, v knihovně, v Coloseu, na ZŠ i v jiných městech u příležitosti Přehlídek pěveckých souborů například v Jablonci nad Nisou, v Nymburce i v jiných státech (Polsko, Německo).

Závěrečné vystoupení nemusí mít v očích profesionála vysokou úroveň. Pro sbormistra, pedagoga je to však vrcholný zážitek a motivace pro jeho další práci.

4. Praktická část

V praktické části se autorka zaměřuje na vytvoření vlastního programu s následnou přípravou a realizací veřejného vystoupení, zhodnocení jeho efektivity a vyvození závěrů pro další práci s dětmi. Všechny výše zmíněné činnosti byly aplikovány v dětském pěveckém souboru při **Mateřské škole „Beruška“, Liberec, Na Pískovně 761/3, příspěvkové organizace.**

4.1 Stručná charakteristika Mateřské školy

„Beruška“ a pěveckého souboru Berušky

Zřizovatelem školy je Statutární město Liberec, zahájení činnosti této školy se datuje k 1. 9. 1975. Je to pětiletá mateřská škola s celkovým počtem 135 dětí (27 dětí ve třídě), děti jsou do tříd rozděleny dle věku. Pavilónová přízemní bezbariérová škola se nachází na sídlišti v městské čtvrti zvané Ruprechtice. Areál školy je tvořen čtyřmi přízemními budovami: budova A je určena k provozním účelům, v budovách B a D jsou třídy s dětmi a v budově C školní kuchyně. Rozlehlá zahrada mateřské školy dětem nabízí pestré vyžití v přírodě v jakémkoliv ročním období.

Koncepce školy je zaměřena na kladné a bohaté citové prožitky dětí, na duševní a fyzické zdraví dítěte, jeho potřeby k tvořivé činnosti a svobodnému projevu. Rodiče zde mají možnost podílet se na dění v mateřské škole, účastnit se různých programů, dle svého zájmu vstupovat do her dětí.

Při mateřské škole působí již 17 let pěvecký sbor Berušky pod vedením Ladislavy Sehnoutkové (autorky bakalářské práce) a Marty Eliášové. Obsahem doplňkové činnosti je skupinový, ale i sólový zpěv a aktivní zapojení dětí do kulturního života prostřednictvím hudby. Do programu sboru jsou zařazovány také písně intonačně a rytmicky složitější. Děti rozšiřují svůj hlasový rozsah pomocí cvičení k rozezpívání, osvojují si správné dýchání při zpěvu a artikulaci. Hojně jsou využívány Orffovy rytmické nástroje. Děti se učí vnímat hudbu, klavírní doprovod a správně na něj reagovat, vnímat dirigentská gesta. Rozvíjí se jejich estetické cítění a společenské a kulturní dovednosti. Sbor napomáhá k podpoře jejich sebevědomí a rozvoji osobnosti.

Cílem pěveckého souboru Berušky je:

- vzbudit u dětí zájem o hudbu, zpěv, tanec, o hru na rytmické a melodické nástroje,

- přispět k rozvoji nadaných, talentovaných dětí k hudbě,
- pomocí hudebních nástrojů vyrovnat agresivitu u dětí,
- odstraňovat strach, ostych a trému ze zpěvu, posílit sebevědomí dětí,
- zvětšovat zásobu písniček, hudebně pohybových her a tanečků,
- rozvíjet rytmizaci, hry na rytmické a melodické nástroje,
- vystupovat na veřejných vystoupeních (Mateřinka...), reprezentovat školu,
- posilovat hudbu v rodinách, pořádat společné akce dětí a rodičů – například „Zpívá celá rodina“, „Zábavná show“,
- pořádat pěvecké přehlídky mateřských škol „Kytička písniček“.

Obr. 8 - Sbor Berušky, Kytička písniček (vlastní, 2013)

4.2 Členové sboru Berušky a jejich hodnocení před realizací programu

Připravený program byl po dobu tří měsíců nacvičován s 25 dětmi navštěvujícími pěvecký sbor v Mateřské škole Beruška. V září 2013 tradičně proběhla „talentová zkouška“ a nábor dětí do sboru (způsobu výběru dětí se věnuje podkapitola 1.3.1). Účastnit se jí mohly děti ve věku 4-6 let. Ačkoliv děti, které byly během předešlého školního roku členy, obvykle ve sboru pokračují, nemusí to být pravidlem a ani těmto dětem se v září rytmická a intonační zkouška nevyhnula.

Po výběru dětí vypadá **základní charakteristika členů** sboru pro školní rok 2013/2014 následovně:

- Z 25 dětí je 19 děvčat a 6 chlapců.
- 9 dětí pochází z 3. oddělení „Broučků“ (7 děvčat, 2 chlapci), 11 dětí ze 4. oddělení „Koťátek“ (10 děvčat, 1 chlapec) a 5 dětí z 5. oddělení „Bobříků“ (2 děvčata, 3 chlapci).
- 4 děti jsou 4leté, 15 dětí je ve věku 5 let a 6 ve věku 6 let (k září 2013).
- 9 dětí začne navštěvovat sbor prvním rokem (všichni ze 3. oddělení „Broučků“, tj. nejmladší děti), zbývajících 16 již má jeden rok působení ve sboru za sebou.

Během talentové zkoušky bylo za účelem možnosti vyhodnocení dopadu aplikovaných metodických postupů a nácviků písní posuzováno 8 dovedností dětí. **Mezi hodnocené dovednosti patří:**

- A. zpěv – čistá intonace
- B. spojení zpěvu s hrou na tělo
- C. spojení zpěvu s jednoduchým pohybovým doprovodem
- D. sólové vystupování
- E. hra na nástroj – rytmická přesnost
- F. správné frázování písně, nádechy
- G. vnímání přede hry, reakce na dirigentské gesto
- H. psychická připravenost dítěte na vystoupení.

Bodové hodnocení dovedností se opírá o princip známkování ve škole – tzn. 1 si autorka práce poznamenala do tabulky u dětí, jež danou dovednost ovládaly výborně, 2 chvalitebně, 3 dobře (hodnocení 4 a 5 nebylo potřeba). Následně byl vyhodnocen **průměr** ovládání jednotlivých dovedností, jehož dosáhla skupina 25 dětí, a průměr hodnocení jednotlivých dětí po zahrnutí všech dovedností. Výsledky obsahuje tab. č. 1.

Tab. 1 – Hodnocení dovedností v září 2013 (vlastní zpracování, 2013)

Pořadí	Hodnocená dovednost; jméno dítěte	Doba působení ve sboru	A	B	C	D	E	F	G	H	průměrné hodnocení dítěte
1.	Beáta B.	začátečník	1	2	1	1	2	2	1	1	1,38
2.	Nela D.	začátečník	1	2	2	2	2	1	1	2	1,63
3.	Dominik F.	začátečník	3	3	2	2	3	2	2	2	2,38
4.	Adéla F.	začátečník	2	2	2	2	2	2	1	2	1,88
5.	Natalie H.	začátečník	2	2	2	2	2	2	2	2	2,00
6.	Adéla H.	začátečník	1	2	2	1	1	2	1	1	1,38
7.	Kateřina M.	začátečník	2	3	2	2	3	2	2	2	2,25
8.	Šimon N.	začátečník	2	3	2	2	2	2	2	2	2,13
9.	Barbora O.	začátečník	2	2	2	2	2	2	2	2	2,00
10.	Ema A.	1 rok	2	1	1	1	1	1	1	1	1,13
11.	Libor D.	1 rok	3	2	2	2	2	2	1	1	1,88
12.	Anežka F.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1,00
13.	Petra K.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1,00
14.	Adéla K.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1,00
15.	Marie M.	1 rok	2	1	1	2	1	1	1	1	1,25
16.	Elenka M.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1,00
17.	Eliška M.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1,00
18.	Marie P.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1,00
19.	Hana S.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1,00
20.	Tereza V.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1,00
21.	Denis D.	1 rok	2	1	2	2	1	2	1	1	1,50
22.	Kristýna F.	1 rok	2	1	1	1	1	1	1	1	1,13
23.	Timothy H.	1 rok	1	1	2	1	1	1	1	1	1,13
24.	Barbora Ch.	1 rok	2	2	2	2	1	2	2	1	1,75
25.	Čtibor P.	1 rok	2	2	2	2	1	2	1	1	1,63
průměrné hodnocení dovednosti			1,60	1,60	1,52	1,48	1,44	1,48	1,24	1,28	

Jak je z tabulky č. 1 patrné, nejvíce děti vynikaly ve vnímání přede hry, mezi hry a reakci na dirigentské gesto (průměr 1,24). Naopak největší úskalí přinášela čistá intonace a spojení zpěvu s hrou na tělo (průměr 1,60). Posuzujeme-li dovednosti jednotlivých dětí, je zde evidentní rozdíl u dětí navštěvujících soubor již po předešlý školní rok (jejich průměr často dosahuje hodnoty 1) a dětí, které jsou nováčky (jejich hodnocení bylo v rozmezí 1,38 - 2,38). Je proto očekáváno, že u začátečníků bude po 3 měsících zaznamenán nejzřetelnější pokrok. Rozdílnost mezi skupinou nováčků a „pokročilých“ uvádí tabulka č. 2. Nejmarkantnější rozdíl byl zpozorován u spojení zpěvu s hrou na tělo (B) a rytmické přesnosti při hře na nástroj (E).

Tab. 2 – Hodnocení rozděleno dle doby působení ve sboru (vlastní zpracování, 2013)

Dovednost; doba působení ve sboru	A	B	C	D	E	F	G	H	průměrné hodnocení
začátečníci	1,78	2,33	1,89	1,78	2,11	1,89	1,56	1,78	1,89
„pokročilí“	1,50	1,19	1,31	1,31	1,06	1,25	1,06	1,00	1,21

4.3 Postup přípravy vystoupení

Na začátku období září 2013 si autorka bakalářské práce určila **téma vystoupení**. Výběr tématu se odvíjel od období, na které se vystoupení připravovalo, tj. na období Vánoc. Následně byl sestaven **program písní**, který dané téma odrážel. K jednotlivým písním programu byly v konečné fázi voleny vhodné **metodické postupy** nácviku.

4.3.1 Téma vystoupení

Téma vystoupení neslo název „Vánoce očima dětí“. Dětem bylo představeno takto:

Vánoce si nedovedeme představit bez stromečku, bez dárků, ale ani bez zpěvu vánočních písní a koled. V dřívějších dobách chudé děti chodily zpívat od stavení ke stavení a dostávaly za to koledu, například sušené ovoce, oříšky, jablíčka, kousek chleba. Celé toto období působí pohádkově, tajemně a je to dáno především díky krásně navozené vánoční atmosféře.

Cíl programu:

- radostně prožívat dobu adventu a očekávat příchod Vánoc,
- pochopit hlavní pojmy vánoční symboliky,
- rozvíjet citové vztahy s rodiči, kamarády, probudit v dětech chuť obdarovávat zpěvem lidi z blízkého okolí,
- rozvíjet prožitek v zážitkových situacích.

Motivace tematicky laděného vystoupení:

Andílek nás provede zimní krajinou a společně s ním dojdeme do Betléma ke chlévu. Malému Ježíškovi předáme zabalené dárky, ve kterých se ukrývá krásná vánoční píseň, koleda. Děti své vystoupení uvedou básní „Kouzelný zvoneček“ (T. Hamršmídová):

Kouzelný zvoneček brzy nám zacinká, rozsvítí stromeček, zbývá jen chvílinka.

Zazvonil zvoneček vánoční písničku, každý se podívá, copak je v balíčku.

A tak nám zvoneček odhalil tajemství, všichni se vrátili ve mžiku do dětství.

Jako **pomůcky** využijeme jesličky, kolébku, miminko (Ježíšek), plenky, kulisy zvířátek, dárky, rytmické a melodické nástroje, andílka.

Vystoupení bude realizováno na Adventním odpoledni v MŠ, v pečovatelském domě na Borovém vrchu, v Městském divadle v Jablonci nad Nisou.

4.3.2 Obecný průběh zkoušky a struktura programu

Všechny zkoušky se zahajují hudebním pozdravem („Dobrý den děti. Dobrý den paní učitelky“). Následuje seznámení dětí s obsahem zkoušky (1 min). 3-5 min je věnováno hlasové výchově, rozezpívání, rytimizaci (rytmické hře nebo rytmické improvizaci). Hlavní část zkoušky (motivace, nácvik nové písně, nácvik doprovodů k písním, poslech, improvizace, pohybové vyjádření k písním aj. – viz jednotlivé písně) trvá cca 20 min. Důležité je také zahrnout opakování písní po dobu přibližně 5-10 min. Zkouška končí shrnutím, zhodnocením a pochvalou dětí.

Program „Vánoce očima dětí“ je složen z těchto písní: **Čert a Káča, Veselá sanice, Kmotr Bouček, Zelená se louka, Hola hola, Tedy poženem, Kdybych já měl, Vánoční stromeček, Rolničky zvoní.** Než se začne konkrétní píseň nacvičovat, musí se k ní vytvořit vhodný metodický postup.

4.3.3 Metodické postupy nácviku písní

Notový záznam jednotlivých písní je uveden v hlasové poloze, která je pro předškolní věk vhodná. U každé písně jsou uvedeny akordy pro doprovod, motivace, dechová cvičení, rozezpívání s rytimizací a hrou na tělo (při rozezpívání vždy transponujeme motiv po půl tónech), návrhy na rytmické a melodické doprovody písně a pohybové ztvárnění.

a) písnička Čert a Káča

Čert a Káča

1. By-la je-dna Ká-ča co se chtě-la vdát, čert to na ní vi-děl šel s ní tan-co-vat na krk mu

sko-či-la do-ko-la s ním to-či-la na krk mu sko-či-la do-ko-la sním to-či-la.

Obr. 9 - Čert a Káča (vlastní zpracování, 2013)

2. Čert se ji moc líbil, že byl bohatý, že měl v pekle teplo a byl bohatý. //: Když nemoh na nohy, tahala ho za rohy ://.

Motivace: návštěva čerta a Mikuláše (maňásků). Čertík Bertík nám prozradil, proč navštěvuje děti s Mikulášem a andělem v adventním čase. V písničce se zpívá o jedné statečné dívce Káče, která se ničeho nebála, ani čertů. My se také čerta nebojíme – cvičíme jazýček pomocí "bllllllllll".

Dechové cvičení „Čertovo peklo“: hrajeme si na čertíky a foukáme pod kotel, děti sedí v kruhu na patách a před nimi je umístěno ohniště s kotlíkem. Nadechují se do bříška a foukají na oheň, který si „vytvoříme“ pomocí červených šátků a kotlíku.

Rozezpívání s rytmicí a hrou na tělo:

- *Dup Dup Dup Dupy dupy dup* – chlapci na každou dobu v prvním taktu tleskají před tělem, dívky v druhém taktu dupají na celá chodidla (střídavě na pravé a levé chodidlo). Skupinky můžeme obměňovat, dále přidáme dynamiku (potichu x nahlas).

Obr. 10 - Dup dup dup du-py du-py dup (vlastní zpracování, 2013)

- *Máme rádi naši Berušku* – na první takt děti tleskají před tělem, na druhý pleskají metrum oběma rukama současně na stehna.

Obr. 11 - Máme rádi naši Berušku (vlastní zpracování, 2013)

Vlastní zpěv: v písni budeme rozlišovat dvě tempa (začátek – pomalé tempo, refrén – rychlejší tempo) a proměnlivý takt.

Rytmický doprovod: bubínek (1. - 8. takt pouze první doba v taktu, tzv. těžká doba), ozvučná dřívka (9. - 16. takt metrum).

Melodický doprovod: klavír.

Pohybový doprovod:

1. sloka

- 1. - 2. takt ruce v bok, mírné podřepy vpravo, vlevo v rytmu metra
- 3. - 4. takt ruce v bok, otočka na místě vpravo
- 5. - 6. takt ruce v bok, mírné podřepy vpravo, vlevo v rytmu metra
- 7. - 8. takt ruce v bok, otočka na místě vpravo
- 9. - 10. takt ťukání na obě ramena
- 11. - 12. takt ruce v bok, otočka na místě vpravo
- 13. - 14. takt ťukání na obě ramena
- 15. - 16. takt ruce v bok, otočka na místě vpravo

2. sloka

- 1. - 2. takt ruce v bok, mírné podřepy vpravo, vlevo v rytmu metra
- 3. - 4. takt předvádíme ukazováčkem rohy
- 5. - 6. takt ruce v bok, mírné podřepy vpravo, vlevo v rytmu metra
- 7. - 8. takt ruce v bok, otočka vpravo
- 9. - 10. takt pleskání na obě stehna
- 11. - 12. takt ruce ukazují rohy rytmu písně
- 13. - 14. takt pleskání na obě stehna
- 15. - 16. takt ruce ukazují rohy rytmu písně

Reflexe dětí: píseň děti zaujala svým obsahem, stále se k ní rády vracely. Spojení pohybu se zpěvem a hrou na tělo je bavilo.

Reflexe pedagoga: děti nácvik písně zvládly velice rychle, zpočátku měly problém s pohybem (otočky) a s udržení rytmu písně. Někdy docházelo k obměně slov rohatý x bohatý. Po melodické a rytmické stránce píseň nebyla náročná, nácvik trval krátkou chvílí.

b) písnička Veselá sanice

Veselá sanice

The musical score for 'Veselá sanice' is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The melody is simple and rhythmic. Above the staff, the chords are indicated: D, D, Fis mi, Emi, A7, D, A, Fis mi, Hmi. The lyrics are written below the staff. The first line of lyrics is: '1. Hej, vy kmotře, půj-čte sa-ně, po - je - de - me do mě-sta pro mou-ku a pro kva-sni-ce,'. The second line of lyrics is: 'pro kva, pro kva, pro kva-sni-ce, pro ro-zin-ky do tě-sta.' The score ends with a double bar line and a repeat sign.

Obr. 12 - Veselá sanice (vlastní zpracování, 2013)

2. Jede kmotr, jede k městu, nevyhnul se pařezu, koník ztratil podkovičku, podko, podko podkovičku, vyklopil nás u bezu.
3. Buchlo to a sníh se prášil, místo sladkých rozinek, přinesl jsem naší mamě, naší naší naší mamě, kapsu suchých bezinek.

Motivace: na Vánoce se pečou vánočky, které maminka připravuje z mouky, kvasnic, rozinek, cukru, mléka a vajec (ukázka vánočky a surovin). „Ta voní – přivoníme si k ní“. Dětem vyprávíme pohádkový příběh o Honzovi – byl jednou jeden Honza a ten bydlel s maminkou v malé vesničce u lesa. Blížily se Vánoce a maminka se proto rozhodla, že upeče vánočku. Najednou ale zjistila, že jí doma schází některé suroviny. Venku hustě sněžilo a napadlo spoustu sněhu. Poprosila Honzu, ať zajede s kmotrem (strejdou) na saních do města. Zapřáhli koníka a jeli. Jak to dopadlo a co se stalo, se dozvíme v naší písničce.

Dechové cvičení „Hrajeme si na pekaře“: nasajeme vůni upečené vánočky, pofoukáme teplou vánočku „fuuuu“.

Rozezpívání s rytmizací a hrou na tělo:

- *Mňam, mňam, mňam, mňam, mňam, mňam, mňam, mňam, mňam*

Obr. 13 - Mňam mňam mňam... (vlastní zpracování, 2013)

- *Jedeme do města* – děvčata na tóny c c e tleskají před tělem, chlapci dupou na tóny d d c na celá chodidla (střídavě na pravé a na levé). Následuje prohození taktů mezi chlapci a děvčaty; obměnou je provádění rytmizace vsedě x vestoje.

Obr. 14 - Jedeme do města (vlastní zpracování, 2013)

Vlastní zpěv: začneme nacvičovat napřed 4. - 5. takt nápěvu a poslední dvojtaktí. Děti rozdělíme do 3 skupin. Učitelka se sólistou zazpívá první tři takty nápěvu. Ve 4. taktu se k ní připojí první skupina, v 5. taktu se přidá druhá skupina a v 6. taktu třetí skupina. Všichni dozpívají do konce. Od 4. taktu tak vznikne pěkné crescendo a děti mají novou hru s písničkou. Píseň nenacvičíme najednou. Aby se dětem nepletl text, zůstaneme nejprve u první sloky a teprve až ji děti budou přiměřeně ovládat, připojíme další dvě. Snažíme se, aby děti zazpívaly postupně píseň v celku.

Rytmický doprovod: čínský blok (1. - 3. takt metrum), ozvučná dřívka (4. - 7. takt v rytmu písně), rolničky (4. - 7. takt v rytmu písně).

Melodický doprovod: klavír.

Pohybový doprovod: u této písně nebyl zvolen.

Reflexe dětí: zpěv se zvukomalebnými slabikami se dětem líbil – pro kvasnice, pro kva, pro kva, pro kvasnice; soustředily se na správný počet. Hra na rytmické nástroje pro ně byla zajímavým zpestřením.

Reflexe pedagoga: tato píseň je náročnější po rytmické stránce, protože se v ní střídají čtyřdobé takty s třídobými. Rovněž malé intervalové kroky ve 4. a 5. taktu jsou pro děti obtížnější (i pamětně). Zpočátku byla hra na rolničky a na ozvučná dřívka náročná, a to z důvodu udržení správného tempa. Skladbu se děti učily po jednotlivých slokách při dalších pěveckých zkouškách.

c) písnička Kmotr Bouček

Kmotr Bouček

1. Kmotr Bouček seká souček zrovna nade mnou. Kmotře Boučku, nechte součku a pojdte s

9 mnou. Vy jste hodný, já taky, budem zdlouha houkati: Há a há, ať se rozléhá.

Obr. 15 - Kmotr Bouček (vlastní zpracování, 2013)

2. Pás jsem, kmotře na salaši, tmavá noc byla. Náhle se tam o půlnoci záře zjevila.
A tak k Betlému spěchám a na pastýře volám: Há a há, ať se rozléhá.

3. Vemte svoje instrumenty, spěšme k Betlému. Zahrajeme, zazpíváme Ježíšku svému.
Já na housle tydlidá, ty na dudy dudlidá: Há a há, ať se rozléhá.

Motivace: v této písničce si kmotr (strejda) potřebuje nachystat hodně dřeva na zimu (děti napodobují sekání sekyrou pantomimou). Kmotr Bouček je už hodně unavený (děti zavrou oči), najednou zaslechne kamaráda (há a há, ať se rozléhá – úryvek z písničky). Ten ho přemluví, ať se spolu vydají na cestu. Vezmou si dudy (pantomima hry na dudy), kamarád housle (pantomima hry na housle) a jdou do Betléma zahrát Ježíškovi.

Dechové cvičení „Let komety“: pomalu vydechujeme a přitom rukou malujeme před svým tělem dlouhou rovnou čáru.

Rozezpívání s rytmizací a hrou na tělo:

- *Há á há, at' se rozléhá*

Obr. 16 - Há á há, at' se rozléhá (vlastní zpracování, 2013)

- *Máme rádi naši Berušku* – na první takt děti pleskají metrum střídavě rukama na stehna, na druhý takt tleskají před tělem oběma rukama, na poslední slabiku druhého taktu plesknou současně na stehna.

Obr. 17 - Máme rádi naši berušku (vlastní zpracování, 2013)

Vlastní zpěv: zpočátku nácviku zvolíme hru „na ozvěnu“ s oporou o zpěv učitelky. Dbáme, aby se dětem nevstiskla chyba do paměti, proto neopakujeme píseň jako celek, ale snažíme se nejdříve chybu opravit (slova v textu).

Rytmický doprovod: drhlo (1. - 8. takt pouze první doba v taktu, tzv. těžká doba), bubínek (1. - 8. takt pouze první doba v taktu, tzv. těžká doba), dřívka (1. - 8. takt v rytmu písničky vždy od poloviny taktu, tzn. na druhou dobu).

Melodický doprovod: klavír.

Pohybový doprovod: na „há a há“ máme stoj mírně rozkročný, obě ruce souběžně u úst, otáčíme se z jedné strany na druhou.

Reflexe dětí: zpočátku píseň děti tolik neoslovila z důvodu její náročnosti. Po opakovaném nácviku a přidáním hudebních nástrojů se stala píseň jejich oblíbenou.

Reflexe pedagoga: začátek písně byl pro děti obtížný z důvodu těžší intonace a slov. Proto byl nácvik volen po skupinkách. Druhá část písně byla pro děti snadnější díky pohybovému prvku.

d) písnička Zelená se louka

Zelená se louka

1. Ze-le-ná se lou-ka, na té lou-ce chvoj-ka, pás-li jsou tam pas-tý-ře-vé, jed-li ka-ši z hrn-ku

9 pás-li jsou tam pas-tý-ře-vé, jed-li ka-ši z hrn-ku.

Obr. 18 - Zelená se louka (vlastní zpracování, 2013)

2. Přiletěl k nim anděl, toto ji pověděl, //: že se Kristus Pán narodil, aby každý věděl ://.

3. Oni nemeškali, hned tam pospíchali, //: k Ježíškovi do Betléma, všichni přispěchali ://.

Motivace: básničkou „Ovečky“ (*Ovečky pasou se samy, jehňátko drží se mámy. Okolo ovce se točí, ta z něho nespustí oči.*) a hudebně pohybovou hrou „Pásla ovečky“. V písničce se zpívá o ovečkách, pastevcích a Ježíškovi. Dobře poslouvejte a řeknete mi, kdo pastevcům prozradil, že se Ježíšek narodil (byl to anděl).

Dechové cvičení „Kaše“: foukáme do hrnku s horkou kaší a k tomu nám pomůže básnička (*Hrneček je kulatý, kašička je horká, ale já se nespálím, do kašičky foukám*).

Rozezpívání s rytmizací a hrou na tělo:

- Bé, bé, bé, bé, bé – na první dva takty zvolíme pomalé tempo, ve čtvrtém taktu se tempo zrychlí.

Obr. 19 - Bé, bé, bé, bé, bé (vlastní zpracování, 2013)

- *Sluníčko se kutálí, hop a už je pryč* – na slova *sluníčko se kutálí* motáme oběma rukama klubičko, na slovo *hop* tleskneme před tělem, na slovo *pryč* pleskneme oběma rukama současně na stehna.

Obr. 20 - Sluníčko se kutálí, hop a už je pryč (vlastní zpracování, 2013)

Vlastní zpěv: píseň nacvičujeme společně s pohybem, s celou skupinou. Dětem vysvětlíme neznámá slova – chvojka, pastýři.

Rytmický doprovod: u této písně nebyl zvolen.

Melodický doprovod: Yamaha.

Pohybový doprovod: utvoříme kruh a za doprovodu přede hry se chytíme za ruce.

1. sloka

1. - 2. takt jdeme v kruhu, držíme se za ruce
3. - 4. takt stoj spatný, pomalé rozpažení (strom)
5. - 6. takt ruce v bok, mírné podřepy vpravo, vlevo v rytmu metra
7. - 8. takt předvádíme nabírání kaše z hrnku
9. - 10. takt ruce v bok, natáčení trupu vlevo, vpravo s mírným pokrčováním v kolenou na každou těžkou dobu
11. - 12. takt předvádíme nabírání kaše z hrnku

2. sloka

1. - 2. takt chůze po obvodu, rozpažené paže (letí anděl)
3. - 4. takt obě ruce souběžně u úst, otáčení se z jedné strany, na druhou

5. - 6. takt houpeme miminko v náruči

7. - 8. takt v kruhu pravou rukou ukazujeme do prostoru

9. - 10. takt houpeme miminko v náruči

11. - 12. takt v kruhu pravou rukou ukazujeme do prostoru

3. sloka

1. - 4. takt jdeme v kruhu, držíme se za ruce

5. - 8. takt točíme se dokolečka směrem vlevo, ruce v bok

9. - 12. takt chytíme se za ruce a jdeme směrem do kruhu

Reflexe dětí: časté změny pohybu dětem nedělaly problémy, jelikož slova písni jim napovídala, co bude následovat. V kruhu se děti cítily jistě a navzájem se sledovaly.

Reflexe pedagoga: píseň se zaměřovala spíše na pohybové vyjádření. Nácvik písničky byl součástí pohybu. Děti se naučily všechny tři sloky najednou.

e) písnička Hola, hola

Hola, hola

F C F F C F Gmi C F Gmi C

1. Ho-la, ho-la, ho-la, ho-la, už nám na-sta-la ko-le-da, s ra-dos-tí, s ve-se-los-tí pů-jde-me po

9
ce-lý vsi.

Obr. 21 - Hola, hola (vlastní zpracování, 2013)

2. Dyž nám budete dávatí, budem vám vypravovati, vo Ježíšku v Betlémě, my tam vodtud' tejd' deme.

3. Matička ho zavinula, do jesliček položila, vůl a vosel dejchají, děřátko vohřejvají.

Motivace: narození Ježíška bylo pro lidi velkou událostí, všichni se radovali, zpívali a hráli. Aby miminku nebyla zima, společně ho s dětmi zabalíme do plenek jako Ježíška. Následuje porovnávání obrázků vola a osla.

Dechové cvičení „Zahříváme děťátko“: svým dechem se snažíme zahřát dlaně rukou.

Rozezpívání s rytmicí a hrou na tělo:

- *Ma me mi mo ma me mi mo mu* - měníme zvukomalebné slabiky.

Obr. 22 - *Ma me mi mo ma me mi mo mu* (vlastní zpracování, 2013)

- *Houpyty, houpyty, houpyty hou* – předvádíme houpání děťátka zleva doprava.

Obr. 23 - *Houpyty, houpyty, houpyty hou* (vlastní zpracování, 2013)

Vlastní zpěv: při zpěvu jsou děti rozděleny do dvou skupin. Střídá se pomalé a rychlé tempo. Aby se děti vcítily do trojdobého metra, zařadíme před nácvikem písně průpravné cvičení. Pleskáme oběma rukama na stehna, tleskáme oběma dlaněmi o sebe. Rozdělíme děti na dvě skupiny: jedna pleskne na těžkou dobu, druhá skupina mlčí a tleská lehké doby (druhou a třetí v každém taktu). Po chvíli se obě skupiny vystřídají.

Rytmický doprovod: triangel (1. - 4. takt pouze první doba v taktu, tzv. těžká doba).

Melodický doprovod: metalofon (1. - 8. takt metrum) hrajeme na kamenech f a c.

Pohybový doprovod: 1. - 8. takt ruce v bok, přísunný krok vpravo, vlevo s mírným podřepem

Reflexe dětí: jednoduchý, srozumitelný text vedl děti k rychlému pochopení písně. Hra na metalofon děti zaujala, jelikož to byl pro ně netradiční nástroj. Hru bohužel zvládlo pouze pár jedinců, kteří se snažili hrát na metalofon i mimo sbor.

Reflexe pedagoga: děti si upevnilly dovednost v určité rytmické figuře. Pohybové vyjádření mělo jednoduchou formu, jelikož jsme se snažily více se zaměřit na doprovod melodický. Hra na metalofon děti motivovala k dané písni.

f) písnička Tedy poženem

Tedy poženem

D D G A A D A D A

Tedy po-ženem a honem, do Bet-lé-ma my půjdem. Ty vezmeš housličky, já du-dy

10 D A D A D D A D G A

mám, půj-de-me k jesličkám, zahra-jem tam. tam. Tedy po-ženem a honem, do Betlé-ma

19 A D

my půjdem.

Obr. 24 - Tedy poženem (vlastní zpracování, 2013)

Motivace: naše cesta povede opět do Betléma, proto si k tomu vezmeme nástroje. Děti podle sluchu poznávají hudební nástroje (klavír, housle, buben, dudy) a následně si vyberou dva nástroje, na které Ježíškovi zahrají. Písnička jim to nakonec napoví.

Dechové cvičení „Na dudy“: zhluboka se nadechneme do břicha a vydechneme na slabiku „huuuuu“.

Rozezpívání s rytmizací a hrou na tělo:

Máme rádi naši Berušku – v 1. taktu tleskáme vedle těla vpravo, vlevo, ve 2. taktu pleskáme střídavě pravou a levou rukou na stehna.

Má-me rá-di na-ši Be-ruš-ku

Obr. 25 - Máme rádi naši berušku (vlastní zpracování, 2013)

Sluníčko se kutálí, hop a už je pryč – na slova *sluníčko se kutálí* motáme oběma rukama klubíčko, na slovo *hop* tleskneme před tělem, na slovo *pryč* pleskneme oběma rukama současně na stehna.

Obr. 26 - *Sluníčko se kutálí, hop a už je pryč* (vlastní zpracování, 2013)

Vlastní zpěv: v první verzi střídáme zpěv pedagoga a sboru, ve druhé verzi zpěv ve dvou skupinách, ve třetí verzi zpěv sólisty a sboru a ve čtvrté verzi střídáme skupinu dětí se sólistou (viz předloha - *skupina dětí zpívá* (1. - 5. takt), *ostatní opakují, sólista zpívá* (6. - 13. takt), *ostatní opakují, skupina dětí zpívá* (14. - 18. takt), *ostatní opakují*).

Rytmický doprovod: triangel (1. - 5. takt pouze první doba v taktu, tzv. těžká doba, repetice, 14. - 18. takt pouze první doba v taktu tzv. těžká doba, repetice).

Melodický doprovod: klavír.

Pohybový doprovod: všechny děti napodobují pantomimou nástroje uváděné v písni, například dudy a housle.

Reflexe dětí: střídání skupinového a sólového zpěvu se dětem velice líbilo. Překvapila nás jejich nebojácnost ze samostatného zpěvu a jejich veliká snaha zpívat sólově.

Reflexe pedagoga: v písni se měnilo tempo, na začátku bylo rychlejší. Děti to vedlo k většímu zrychlování a zároveň k zesilování hlasu. Návuk písni se učily snadněji, jelikož jsou zde slova obdobná jiným písním. Hru na triangel mají děti rády, ale ne každému se daří. Soustředit se na udržení nástroje a přesné trefení se do správné doby není někdy také snadné.

g) písnička Kdybych já měl

Kdybych já měl

D A D Emi A Emi A D

1. Kdybych já měl hodně peněz, kdybych já byl boha-tý, da-ro- val bych Je-žíš-

11 D7 G A D Emi A D D7 G A

ko - vi na šňůřečce du- cá - ty. Da - ro - val bych Je - žíš - ko - vi na šňůřečce du- cá -

22 D

ty.

Obr. 27 - Kdybych já měl (vlastní zpracování, 2013)

2. Nemám peněz, můj Ježíšku, nemám já ti čeho dát, přijdu já ti ke kolíbce na housličky pěkně hrát. Přijdu já ti ke kolíbce na housličky pěkně hrát.

Motivace: Vánoční koleda je o malém Ježíškovi. V připravené kolébce mám miminko, které potichu začnu v ruce kolébat, „Houpy, houpy, ty náš malý Ježíšku, houpy, houpy, usni a spi chvíličku, houpyty, hou“. Postupně si děti předávají malé miminko a v rytmu říkadlové melodie ho pohoupají.

Dechové cvičení „Slavíme narození Ježíška“: foukáme do svíčky, kterou držíme v prstech.

Rozezpívání s rytmizací a hrou na tělo:

- *Cinky linky cinky linky cinky linky cink* – v 1. taktu pleskáme prsty do dlaně, ukazováčkem, prostředníčkem, v 2. taktu pleskáme střídavě pravou a levou rukou na stehna, ve 3. taktu pleskáme prsty do dlaně ukazováčkem, prostředníčkem a v posledním taktu tleskneme před tělem.

Obr. 28 - *Cinky linky cinkli linky cinly linky cink* (vlastní zpracování, 2013)

- *Houpyty, houpyty, houpyty hou* – napodobujeme houpání zprava doleva.

Obr. 29 - *Houpyty, houpyty, houpyty hou* (vlastní zpracování, 2013)

Vlastní zpěv: nácvik písně budou provázet různé obměny seskupení dětí, například:

– společný nácvik písně *celé skupiny*,

– *menší skupina*, zpěv celé skupiny

1. - 4. takt – zpěv menší skupiny, ostatní děti opakují,

5. - 11. takt – zpěv menší skupiny, ostatní děti opakují.

- *sólový zpěv*, zpěv celé skupiny,

1. - 4. takt – sólový zpěv, ostatní děti opakují,

5. - 11. takt – sólový zpěv, ostatní děti opakují.

Rytmický doprovod: činelky (v 1. taktu a 3. taktu se hraje pouze první doba tzv. těžká doba).

Melodický doprovod: klavír.

Pohybový doprovod: u této písně nebyl zvolen.

Reflexe dětí: píseň děti oslovila svým tématem a melodií. Líbil se jim zpěv skupinový a sólový. Hra na činelky vyžadovala soustředění dítěte a schopnost vnímat text písně, jelikož nástup nebyl pravidelný jako u jiných písní.

Reflexe pedagoga: děti se píseň rychle naučily, jelikož část melodie znaly z písničky „Kdybych já ty koně pásal“. V písni se objevují malé intervalové vzdálenosti, melodicky obtížnější. Děti pomocí nápodoby vázání tónů rychle pochopily a správně intonačně zvládly.

h) písnička Vánoční stromeček

Vánoční stromeček

1. U-pro-střed le-sí-ka kr-čí se stro-me-ček ma-lič-ky,

vět-ve-ma ob-jí-má ve-ver-ky, srn-ky a za-jíč-ky. Vloč-ka pa-

8 -dá, brou-ček spin-ká, Vá-no-ce přiš-ly k nám, zvo-nek cin-ká.

Obr. 30 – Vánoční stromeček (vlastní zpracování, 2013)

2. Na bílé cestičce rozsypala zima perličky, mrazík nám maluje na okna stříbrné hvězdičky. //: Vločka padá, brouček spinká, Vánoce přišly k nám, zvonek cinká ://.

3. Z okénka září stromeček v hodině půlnoční, větve má objímá děti i dárečky vánoční. //: Vločka padá brouček spinká, Vánoce přišly k nám zvonek cinká ://.

Motivace: „Děti půjdeme se spolu potichu podívat do lesa na zvířátka? Jak asi slaví Vánoce. Pod stromečkem se choulí veverka, srnka, zajíček, asi je jim zima. Pojd'te, půjdeme jim zazpívat.“ K motivaci si připravíme kulisy například papírové stromky, maňásky zvířátek.

Dechové cvičení „Vločka padá“: foukáme do dlaní s vločkou (pírko).

Rozezpívání s rytmy a hrou na tělo:

- *Brum, brum, brum, medvěd staví dům* – ruce v pěstičky bubnují střídavě na stehna (c e g) podupy střídavě pravou a levou nohou (f f ee), tleskne nad hlavou (d), další obměnou je střídání skupin dětí a střídání hlasitosti zpěvu *Brum, brum, brum* – silně (forte), *medvěd staví dům* – potichu (piano).

Obr. 31 – *Brum, brum, medvěd staví dům* (vlastní zpracování, 2013)

Vlastní zpěv: nacvičovat píseň budeme různými způsoby – zpěv zpočátku bez pohybu, zpěv po částech (po slokách), nácvik nejdříve refrénu (Vločka padá....), zpěv spojený s pohybem, 1-15. takt zpěv menší skupiny dětí, refrén celá skupina.

Rytmický doprovod: zvoneček, cinkání na konci písně na slova „zvonek cinká“.

Melodický doprovod: klavír.

Pohybový doprovod:

1. sloka

1. - 7. takt stoj spatný, paže spojené nad hlavou, pomalý pohyb do dřepu

8. takt – mezihra

9. - 12. takt objímáme své tělo pažemi

13. - 15. takt ukazujeme zaječí uši

16. takt – mezihra

17. - 18. takt kmitání prstů obou rukou ze shora dolů

19. - 20. takt spojené dlaně uloženy pod pravou tvář

23. - 24. takt napodobování zvonění zvonečku cink, cinky

2. sloka

1. - 7. takt dlaně spojené, předvádíme klikatou cestičku, spojený palec s ukazováčkem – perlička
8. takt – mezihra
9. - 12. takt malování rukama před tělem
13. - 15. takt hvězdičky
16. takt – mezihra
17. - 18. takt kmitání prstů obou rukou ze shora dolů
19. - 20. takt spojené dlaně uloženy pod pravou tvář
23. - 24. takt napodobování zvonění zvonečku cink, cinky

3. sloka

1. - 7. takt paže podepřené pod bradou (okénko), dlaně spojeny nad hlavou (stříška) + pohyb hlavy ze strany na stranu (bimbání)
8. takt – mezihra
9. - 15. takt objímáme své tělo pažemi
16. takt – mezihra
17. - 18. takt kmitání prstů obou rukou ze shora dolů
19. - 20. takt spojené dlaně uloženy pod pravou tvář
23. - 24. takt napodobování zvonění zvonečku cink, cinky

Reflexe dětí: písnička děti oslovila především svojí jemnou melodií a textem, rychle se vcítily do atmosféry písně. Po každé při nácviku se těšily na nové prvky, které následovaly.

Reflexe pedagoga: píseň patří mezi náročnější repertoár. Proto jsme s nácvikem postupovaly pomaleji, aby si to děti zažily a vstřebaly. Změnu tempa, dynamiky, rytmu a pohybového vyjádření se učily po částech. Zpočátku to bylo pro děti těžko zapamatovatelné, ale postupnými kroky jsme odstranily i melodickou obtížnost. Píseň byla těžší, ale díky pravidelnému, opakujícímu nácviku se upevňovala melodie a zkvalitňovalo se i pěvecké provedení. Pohyb k písni byl zpočátku náročný, ale díky zvládnutí textu se děti pohyb naučily.

ch) písnička Rolničky zvoní

Rolničky zvoní

G Emi A7 G A7 D7 G C D7 G Emi Ami A7 D7

1. Rol-ni-čky zvo-ní na bí-lém ko-ni, při-je-dou k li-dem Vá-no-ce.

G D Emi7 Ami G Ami Cdim G Ami D7 G

stromky se stro-jí a pi-seň svo-ji zpi-va-jí v ka-ždé cha-lou-pce.

17 G7 C G C G Dmi G7 Emi Ami

Radost má-me, radost dá-me, i když jenom úsměvem, na Vánoce zazpí-vá-me,

25 Dmi G7 C

štěstí, zdraví, popře-jem.

Obr. 32 - Rolničky zvoní (vlastní zpracování, 2013)

2. V kuchyni máma dnes není sama, každý ji pořád překáží. Tajně se tváří, polévku vaří, nakonec kapra usmaží.

3. Večeře volá: Ke stolu, hola! Z balíčků dárky vyskočí. Dobře je s tátou i s mámou zlatou, spánek nám vklouzne do očí.

Motivace: zvuk rolniček nám napoví, že na bílém koni přijedou k lidem Vánoce. Dětem ukážu obrázek s vánoční tematikou a budeme si povídat, co vidí na obrázku, co mají nejraději na Vánocích.

Dechové cvičení „Vločka padá“: foukáme do dlaní s vločkou (pírko).

Rozezpívání s rytmy a hrou na tělo:

- *Cinky linky cinky linky cinky linky cink* – v 1. taktu pleskáme prsty do dlaně ukazováčkem a prostředníčkem, ve 2. taktu pleskáme střídavě pravou a levou rukou na stehna, ve 3. taktu pleskáme prsty do dlaně ukazováčkem, prostředníčkem a ve 4. taktu tleskneme před tělem.

Obr. 33 - *Cinky linky ciky linky cinky linky cink* (vlastní zpracování, 2013)

- *Ta te ti to ta te ti to tu* – změna zvukomalebných slabik

Obr. 34 - *Ta te ti to ta te ti to tu* (vlastní zpracování, 2013)

Vlastní zpěv: nácvik provádíme po částech, po slokách. Děti upozorníme na změnu taktu. Zpíváme v pomalejším tempu a měníme dynamiku. Postupně přidáváme hru na tělo (tleskání dlaněmi před tělem u refrénu - rytmus metra), hru na rytmičké a melodické nástroje.

Rytmičkový doprovod: rolničky (1. - 4. takt hra v rytmu metra), dřívka (refrén 1. - 8. takt v rytmu metra).

Melodický doprovod: zvonkohra (1. - 16. takt pouze první doba v taktu tzv. těžká doba), tón d.

Pohybový doprovod: není uveden.

Reflexe dětí: píseň byla dětem blízká svým obsahem. Svou melodickou strukturou a svým tempem si děti získala. Hra na zvonivý kámen zvonkohry byla pro děti velkou motivací a většina se snažila do hry zapojit.

Reflexe pedagoga: velice nás potěšilo a zároveň překvapilo, jak děti umí vnímat tonální a rytmičké cítění, jak zvládnou klavírní nástupy – přede hry, mezihry a dohry.

4.3.4 Závěrečné hodnocení vystoupení

Tematické vystoupení s názvem „Vánoce očima dětí“ bylo po všech stránkách námětově velmi rozmanité a mnohostranně využitě. Jeho jádrem byly lidové netradiční koledy a zimní písně s vánoční tematikou, které dětem přinesly nové hudební zážitky. Vhodně zvolená motivace mi pomohla při nácviu i obtížnějších písní, kde jsem pocítovala vždy soustředění a pozornost dětí.

Doba nácviu na vánoční představení probíhala dle výše uvedené metodiky. Avšak jsem musela někdy pozměnit svoji původní představu, protože mě děti svým přístupem, svou bohatou fantazií a velkou tvořivou schopností přesvědčily o změně. Vždy se mnou spolupracovaly aktivně, se zaujetím. Z jejich očí jsem pocítovala radost, nadšení a zájem o zpěv v souboru.

Ovšem byly i chvíle, kdy bylo potřeba věnovat se dětem individuálně po psychické stránce, dodávat jim sebevědomí při nezdaru a před očekávaným vystoupením.

Vánoční vystoupení jsme zahájili v prostorách Mateřské školy Beruška na Adventním odpoledni pro všechny rodiče, prarodiče a děti mateřské školy. Jelikož děti vystupují v prostorách školy i na besídkách, nebylo jim prostředí neznámé a cítily se ve svém pěveckém projevu jistě. Rodiče vystupujících dětí nám dali najevo svůj obdiv nad kreativitou a náročností programu. A velmi ocenili svým potleskem (aplausem) vystoupení dětí. Druhé vystoupení probíhalo v prostorách pečovatelského domu na Borovém vrchu. Zde děti vystoupily před nejstarší generací seniorů a přinesly jim vlastnoručně vyrobené dárečky (svícny). Vystoupení mělo jiný ráz z několika důvodů – například menšího prostoru, jiného doprovodu (Yamaha) a věkového složení posluchačů.

Vyvrcholením vánočního zpívání bylo vystoupení v Městském divadle v Jablonci nad Nisou, kde děti předvedly absolutně profesionální výkon. Prostředí divadla bylo pro děti velkou motivací a společenskou událostí. Uvítali jsme možnost generální zkoušky před vystoupením, při níž děti nabyly pocit jistoty a bezpečí. Sólový zpěv dětí vyzněl velice dobře za pomoci připravené aparatury.

Rodiče byli přímí účastníci při vystoupení. Z jejich aplausu jsme pocítovali uznání a radost z našeho vystoupení.

Vystoupení měla kladný ohlas u rodičů a veřejnosti. Děti byly rozzářené, šťastné a všichni jsme si odnesli moc krásné zážitky ze společně strávených chvil.

4.3.5 Vyhodnocení dovedností dětí po aplikaci vybraných metodických postupů

Po třech měsících práce s dětským sborem dle uvedené metodiky přichází vyhodnocení pokroků dětí. Podobně jako při talentové náborové zkoušce bylo posuzováno 8 stejných dovedností. Výsledky obsahuje tab. č. 3.

Tab. 3 – Hodnocení dovedností dětí v prosinci 2013 (vlastní zpracování, 2013)

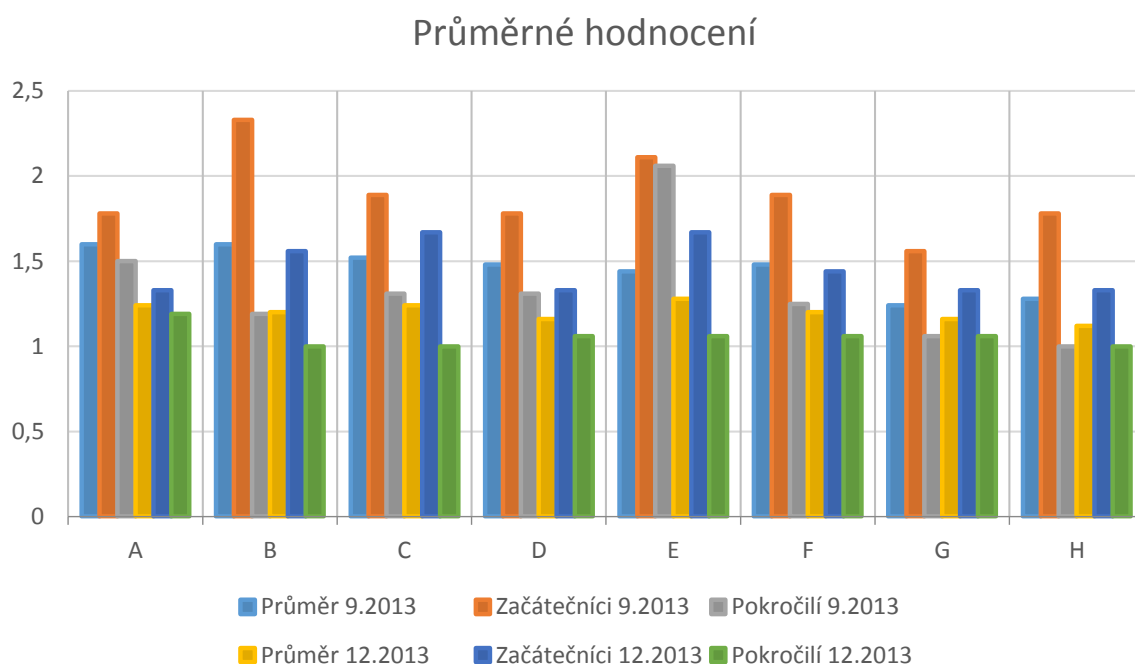
Pořadí	Hodnocená dovednost; jméno dítěte	Doba působení ve sboru	A	B	C	D	E	F	G	H	průměrné hodnocení dítěte
1.	Beáta B.	začátečník	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2.	Nela D.	začátečník	1	1	1	1	1	1	1	2	1,13
3.	Dominik F.	začátečník	2	2	2	2	2	2	1	2	1,88
4.	Adéla F.	začátečník	1	1	2	1	2	1	1	1	1,25
5.	Natálie H.	začátečník	2	2	2	1	2	2	2	1	1,75
6.	Adéla H.	začátečník	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7.	Kateřina M.	začátečník	2	2	2	2	2	2	2	2	2
8.	Šimon N.	začátečník	1	2	2	2	2	1	2	1	1,63
9.	Barbora O.	začátečník	1	2	2	1	2	2	1	1	1,5
10.	Ema A.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11.	Libor D.	1 rok	2	1	1	1	2	2	1	1	1,38
12.	Anežka F.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
13.	Petra K.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14.	Adéla K.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15.	Marie M.	1 rok	1	1	1	2	1	1	1	1	1,13
16.	Elenka M.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
17.	Eliška M.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18.	Marie P.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
19.	Hana S.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20.	Tereza V.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
21.	Denis D.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
22.	Kristýna F.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
23.	Timothy H.	1 rok	1	1	1	1	1	1	1	1	1
24.	Barbora Ch.	1 rok	2	1	1	1	1	1	2	1	1,25
25.	Ctibor P.	1 rok	2	1	1	1	1	1	1	1	1,13
průměrné hodnocení dovedností			1,24	1,2	1,24	1,16	1,28	1,2	1,16	1,12	

Děti učinily pokrok zejména ve spojení zpěvu s hrou na tělo (B) a v čisté intonaci (A). Rozdělíme-li děti opět do 2 skupin dle doby jejich působení ve sboru, zjistíme, že začátečníci dosáhli nejvyššího zlepšení v oblasti spojení zpěvu s hrou na tělo (B), nejmenšího ve spojení zpěvu s jednoduchým pohybovým doprovodem (C). Pokročilejší děti docílily posunu zejména v čisté intonaci (A) a spojení zpěvu s jednoduchým pohybovým doprovodem (C), viz tabulka č. 4.

Tab. 4 – Hodnocení dovedností dle doby působení ve sboru (vlastní zpracování, 2013)

Dovednost; doba působení ve sboru	A	B	C	D	E	F	G	H	průměrné hodnocení
začátečníci	1,33	1,56	1,67	1,33	1,67	1,44	1,33	1,33	1,46
„pokročilí“	1,19	1,00	1,00	1,06	1,06	1,06	1,06	1,00	1,06

Níže uvedený graf shrnuje průměrné hodnocení všech těchto dovedností ve dvou časových okamžicích – před zahájením nácviku a po skončení tříměsíčního nácviku. Hodnocení je zde zprůměrováno u všech dětí sboru, následně je udělán průměr hodnocení jednotlivých dovedností u skupiny dětí pokročilých a u skupiny začátečníků.

Graf 1 - Průměrné hodnocení dovedností v září/prosinci (vlastní zpracování, 2013)

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zpracovat vlastní metodický postup pro práci pěveckého souboru při mateřské škole s následnou přípravou veřejného vystoupení. Při dosahování těchto cílů se vycházelo z provedené literární rešerše, jež představila základní předpoklady pro založení a vedení dětského pěveckého sboru, jejímiž členy jsou předškolní děti, dále doporučovaný průběh zkoušek a metodický postup při nácviku písní. V rámci rešerše byla rovněž prozkoumána oblast formování správných pěveckých návyků – autorka z literatury převzala řadu hlasových a dechových cvičení a her, o něž nyní obohatila i svoji denní praxi při hudební výchově dětí. V teoretické části bylo mj. poukázáno na důležitost motivování dětí. Informace získané z literatury autorce napomohly uvědomit si, zda jí volené postupy ve vedení pěveckého souboru jsou správné a zda nedochází k velkým pochybením, které by vedly ke špatným návykům u dětí.

Tvorbě praktické části bakalářské práce předcházela zářijový nábor dětí do pěveckého souboru „Běrušky“, který byl tentokrát obohacen i o číselné vyhodnocení schopností a dovedností členů. U všech dvaceti pěti členů bylo provedeno „známkování“ těchto dovedností: čisté intonace, spojení zpěvu s hrou na tělo, spojení zpěvu s jednoduchým pohybovým doprovodem, sólového vystupování, hry na nástroj (rytmické přesnosti), správného frázování písně, reakce na dirigentské gesto a psychické připravenosti dítěte na vystoupení. Tato klasifikace napomohla odhalit, co činí dětem největší potíže a na co je třeba se v rámci nácviků písní více zaměřit. Napomohlo to také stanovit potřebu individuální péče jednotlivým dětem. Z hlediska sledování pokroků dětí se ukázalo užitečné porovnávat zvláště pokroky dětí „pokročilejších“ (tedy těch, které ve sboru působily již rok) a začátečníků, neboť rozdíly byly velké, a to především u spojení zpěvu s hrou na tělo a u rytmické přesnosti při hře na nástroj.

Následným bodem praktické části bylo sestavení programu vystoupení – nejprve bylo stanoveno téma vystoupení („Vánoce očima dětí“), jemuž se přizpůsobil repertoár.

Zásadní část práce byla postavena na zpracování průběhu zkoušky a metodických postupů nácviků jednotlivých písní. Postupy obsáhly výběr vhodné hlasové polohy pro děti předškolního věku (tato poloha byla zaznamenána notovým zápisem), možnosti motivace dětí, dechová cvičení, rozezpívání s rytmizací a hrou na tělo, návrhy na rytmické a melodické doprovody písně a pohybové ztvárnění. Autorka se těmito postupy řídila po dobu tří měsíců při nácviku vystoupení – tedy od počátku září do počátku prosince. V průběhu prosince následovala „šňůra“ vánočních vystoupení dětí, na nichž byla ověřena jejich hudební zdatnost a připravenost.

Aby bylo možné zhodnotit výsledky práce přesněji, po tříměsíčním nácviku bylo provedeno opětovné hodnocení dovedností jednotlivých dětí. Výsledky byly zaznamenány do tabulky a následně do grafu, jenž umožnil porovnat dovednosti dětí na počátku a na konci výcviku, dále ale i rozdíly a vývoj pokroků u dětí pokročilých a začátečníků. Autorka si cení zejména zlepšení dětí ve spojení zpěvu s hrou na tělo a v čisté intonaci. Na základě výsledků vyhodnocení úrovně pěveckých dovedností dětí autorka došla k závěru, že je škoda, že jejich působení v pěveckém souboru při mateřské škole je krátkodobé, nejdéle dva roky. Z tohoto důvodu je i práce sbormistrů stále na počátku a nemůže se tolik opírat o zkušené zpěváčky.

To, že má pěvecký sbor v mateřské škole smysl, dokazují autorčiny zjištěné informace a pozorování - děti, které navštěvovaly pěvecký soubor při Mateřské škole „Beruška“, daleko lépe zvládaly hodiny hudební výchovy na základní škole. Rodiče jim umožnili rozvíjet se i v dalších hudebních či pěveckých kroužcích. Celá řada dětí nyní dochází do Základní umělecké školy na hru na hudební nástroj či zpívá v pěveckém sboru Severáček nebo v jiných pěveckých sborech na základních školách.

Autorka pokládá tuto bakalářskou práci za velký přínos pro její pedagogickou praxi, a to jak po teoretické, tak i pro praktické stránce. Získané informace ji vedly k zamyšlení, na které činnosti je potřeba se více soustředit a zaměřit v další práci. Zpočátku narážela na problém získat literaturu a publikace, které by se více zaměřovaly na předškolní děti a jejich působení v pěveckých souborech. I z tohoto důvodu nabyla pocitu, že tato bakalářská práce má smysl a může pomoci dalším pedagogům v jejich pedagogické profesi.

Závěrem autorka předkládá návrhy, o něž by mohla být v budoucnu práce rozšířena: vypracování dalších námětů a následně programů na veřejná vystoupení, vypracování metodiky pro spolupráci rodičů a mateřské školy k většímu rozvoji předškolních dětí po hudební stránce, zaměření se na rozdíly mezi předškolními dívkami a chlapci v rytmických a hudebních schopnostech a pohybových dovednostech, zpracování metodických postupů pro pořádání pěvecké přehlídky dětských pěveckých sborů při mateřských školách.

Citovaná literatura

- ANON, 2013. *Taktování – Lecyklopaedia* [online]. [vid. 13. 9. 2013]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/taktovani>
- BUDÍK, J., 2007. *Hudební výchova v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál.
- D'ANDREA, F., 1998. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování: hry a cvičení pro děti od 5 do 10 let*. 1.vyd. Praha: Portál, ISBN 80-717-8232-7.
- HOLAS, M., 2004. *Hudební pedagogika*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Hudební fakulta. ISBN 80-733-1018-X.
- HURDOVÁ, E., JURKOVIČ P., PLICKOVÁ, E., TETOUROVÁ M. 2013. *Hrajeme si ve školce*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0507-4.
- CHLÁDKOVÁ, B., SNÍŽKOVÁ, J., 1982. *Slabikář začínajícího zpěváčka*. Praha: Editio Supraphon.
- JENČKOVÁ, E., 1998, *Hudba v současné škole: výběrová řada*. Hradec Králové: Jaroslav Jenček - Orlice, ISBN 80-902808-0-3.
- JURKOVIČ, P., 2007. *Hudební výchova v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-807-3671-006.
- KULHÁNKOVÁ, E., 1999. *Písničky a říkadla s tancem: náměty pro pohybovou výchovu dětí od 3 do 10 let*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8306-4.
- LIŠKOVÁ, M, 1998. *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství. ISBN 80-723-5028-5.
- LIŠKOVÁ, M., 2005. *Zpíváme si s dětmi*. 1.vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-0855-8.
- LIŠKOVÁ, M., 2006. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe. ISBN 80-863-0726-3.
- LIŠKOVÁ, M., 2013. Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání: Nácvič písní. In: Metodický portál RVP: *Předškolní vzdělávání* [online]. 26.3.2013 [vid.17.10.2013]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/16933/HUDEBNI-CINNOSTI-PRO-PREDSKOLNI-VZDELAVANI-NACVIK-PISNI.html>

MAREK, V., 2003. *Hudba jinak: hudební nástroje a styly, které mohou zlepšit vaše zdraví a změnit život*. Praha: Eminent, 2003, ISBN 80-728-1125-8.

NOVOTNÁ, D., 2008. Rytmus společný jmenovatel hudby a pohybu. In: Metodický portál RVP: *Základní umělecké vzdělávání* [online]. 6. 2. 2008 [vid. 29. 11. 2013]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/U/1974/RYTMUS---SPOLECNY-JMENOVADEL-HUDBY-A-POHYBU.html/>

RAKOVÁ, M., ŠTÍPLOVÁ, L., TICHÁ, A., 2009. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-807-3675-431.

ŠIMANOVSKÝ, Z., TICHÁ, A., 1999. *Lidové písničky a hry s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8323-4.

TICHÁ, A., 2005. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8916-X.

TICHÁ, A., RAKOVÁ, M., 2007. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-807-3671-006.

VALEŠKOVÁ, D., 2012. *Zpíváme s dětmi v mateřské škole*, 1. část [online]. [vid. 13. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.dumy.cz/stahnout/43807>

VISKUPOVÁ, B., 1972. *Hudba a pohyb: hudebně pohybová výchova*. 1. vyd. Praha: Editio Suprahon.

ZEZULA, J., JANOVSÁ, O., 1990. *Hudební výchova v mateřské škole: Metodika: Učebnice pro 2.- 4. ročník stud. oboru Učitelství pro mateřské školy na stř. pedagog. školách i pro praxi učitelek mateřských škol*. 2. vyd. Praha: SPN. ISBN 80-042-4939-6.